

TÖLT

DANSK
ISLANDSHESTEFØRENING

NO. 6 | 2020

Ny forskning:
Nysgerrige heste
er kvikkest

**FARVEL
TIL TÖLT**

Tema

SÅDAN RED VI
DENGANG. SÅDAN
RIDER VI NU.

[KENDTE HESTEFOLK: FLERE VIL VÆRE GODE TIL AT RIDE | EVIDENSBASERET RIDNING ER PÅ VEJ IND
NU KAN DU TAGE RYTTERMÆRKER | FOREBYG SAND | HESTENS TARME]

Forsikring er en tillidssag

– både før og efter skaden er sket

Vores forsikringer giver dig tryghed – både før og efter skaden er sket. Vi behandler 90 % af alle skader inden for en uge. Læs mere på www.dansk-hesteforsikring.dk eller kontakt os på tlf. 63 57 11 22.

INDHOLD

10

Verdens sidste trykte TÖLT

Sådan begyndte det: 52 år med trykt stof om islandske heste.

Tema: Sådan red vi dengang. Sådan rider vi nu.

SMÅSTOF

08 Muleposen

ARTIKLER

- 06 Nekrolog: Medstifter af Dansk Islandshesteforening og pioner i islandshesteverdenen Gunnar Jonsson er død
- 10 Hvad stod der i TÖLT for 50 år siden? Vi bladrer tilbage
- 17 Tema intro: Fra fuld fart i bondestil til kontaktfuld ridning
- 18 Vi står ved en vigtig skillevej
- 22 Jeg ser mere smuk ridning i dag – men vi skal altså huske at lukke de heste ud!

- 26 Dressurens systemer og evidensbaseret træning vinder indpas
- 40 Nu har Elin og Carlotta taget det første Ryttermærke

FAGLIGT

- 30 Forskeren: Nysgerrige heste er bedre til at lære
- 34 Stafetten: Selvforglemelse og nattergaleture
- 38 Kostvejlederen: Stress og nytårsaften – hvad kan din fodring betyde?
- 42 Brevkassen

MOD
AFSPÆNDT
RIDNING

Den sidste leder i TÖLTs historie som trykt magasin

En æra er slut. Dette nummer er det sidste i en årelang udgivelsesrække, som vi skylder Marit og Gunnar Jonsson stor tak for at være initiativtagere til. Hvordan TÖLT-bladet begyndte, og hvad der optog redaktionen i TÖLTs første år, får vi et fint lille indblik i dette nummer, hvor vi bladrer tilbage til årene 1968-1970.

Jeg har selv abonneret på TÖLT siden mine meget tidlige teenageår. Der var stor fryd og forventningsglæde, så snart bladet lå i entréen, når jeg kom hjem fra skole. Jeg kunne tilbringe timevis med at læse svar på alle de spørgsmål, som islandshesteentusiaster stillede til Marit i klummen "Spørg Marit".

I mange år var TÖLT foreningens eneste platform til kommunikation mellem bestyrelse og medlemmer og medlemmerne i mellem. TÖLT har været fundamentet, der har skabt en base for vores fælles kulturarv, hvor alle os med fælles interesse for den islandske hest har kunnet få en uvurderlig viden, og hvor vi har kunnet udveksle oplevelser, erfaringer og meninger.

Gennem tiden har bladet ændret både format og indhold. For år tilbage ændrede det sig fra at være et medlemsblad til at være et magasin for alle uanset medlemskab af DI og foreningen agerer nu på mange platforme, hvor al medlemskommunikation er "ude" med blot et lille klik på tastaturet.

Kommunikation medlemmerne i mellem foregår mest på virtuelle platforme og de sociale medier, der er kommet for at blive. Dem skal vi bruge dem med omtanke. Til at berige hinanden og spille hinanden gode. Vi har alle en forpligtelse til at manøvrere hensigtsmæssigt og konstruktivt, når vi ytrer os på de sociale medier. Når kommunikationen slippes "fri" og alt kan kommunikeres hurtigt ud, skal min opfordring være, at man passer godt på sig selv og hinanden!

I Dansk Islandshesteforening har vi en unik mulighed for at samles om den fælles passion vi har for den islandske hest. Det kommer til udtryk i den alsidighed, som hesten er kendt for. Det kommer også til udtryk i bladet her, hvor du kan møde islandshesteryttere i alle aldersklasser. Fra de alleryngste, der tager DIs nye ryttermærker til ældre erfarne undervisere, der ser tilbage på, hvordan vi red engang.

Fra mig lyder en stor tak til alle skribenter, der gennem tiden har bidraget til TÖLT, og sat deres præg på og ydet en stor indsats for at berige os alle ved at udbrede kendskabet til det, vi rummer og til at øge kendskabet til den islandske hest.

Tak for alle historierne, der har bidraget til at forme foreningen og alle os med passion for den islandske hest. God fornøjelse og god læselyst med det sidste nummer af TÖLT – i en trykt udgave. 🐾

"I begyndelsen var tölten... Denne firtaktede fascination, som berører os al sund fornuft og giver livet eventyr".

Mie Trolle
Formand for Dansk
Islandshesteforening

TÖLT

FAGMAGASIN UDGIVET AF
DANSK ISLANDSHESTEFORENING
52. årgang | NO. 6 | 2020

Dansk Islandshesteforening
Bedervej 101, 8320 Mårslet
Tlf. 8747 5075
sekretariat@islandshest.dk

Telefontid: mandag - torsdag kl. 9 - 13
Fredag kl. 9 - 12

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR
Mie Trolle

MEDREDAKTØR
Pernille Engsig Eskildsen
toelt@islandshest.dk

REDAKTION
Medredaktør Kristina Christensen
kristina@islandshest.dk

TÖLT bestræber sig på at give indsigt og være samlingspunkt for folk med islandske heste i Danmark.

Genoptryk eller elektronisk gengivelse af bladets artikler er tilladt efter aftale med redaktøren. Redaktionen modtager gerne ideer og inspiration til TÖLT, men kan naturligvis ikke garantere, at alt bliver taget op. Ligesom redaktionen forbeholder sig ret til at redigere i på forhånd aftalte tekster samt afvise annoncer, som strider mod foreningens interesse. Artikler i TÖLT udtrykker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkt.

ABONNEMENT
360 kr. DI-medlemmer
485 kr. klubmedlemmer
600 kr. alle andre
+ udland

FORSIDEFOTO
Adobe Stock

DESIGN & PRODUKTION
Mediegruppen as

OPLAG
2.100

ISSN
0900-1263

Trykt på FSC® certificeret papir hos trykkeri, der er kvalitets- og miljøcertificeret iht. ISO 9001/14001.
Papir: Amber Graphic

Balanced

like nature™

*Forbered dig på nytårsaften
allerede nu – for hestens skyld*

Nytårsaften er for mange heste lig med et højt stress-niveau. Giv den Anti-Stress eller Equilizer allerede fra den 24. december for optimal effekt.

Læs mere på www.hippolyt.dk

st Hippolyt®
NUTRITION CONCEPTS

Tel. 7020 5344 · hippolyt@hippolyt.dk

Gunnar Jonsson

Medstifter af Dansk Islandshesteforening og pioner i islandshesteverdenen Gunnar Jonsson er død

Gunnar Jonsson blev 89 år, og sov stille ind efter længere tids sygdom d. 25. september 2020.

[Tekst: Jens Iversen og Kristina Christensen. Foto: DI Arkiv]

Gunnar var sammen med sin kone Marit med til på helt afgørende vis at lægge grundstenen til den islandske hests udbredelse uden for Island – og dermed fundamentet for den islandshesteverden vi har i dag.

Karakteristisk for Gunnar var, at han havde en enorm kapacitet og engagement i alt, hvad han involverede sig i. Han var uddannet civilingeniør og var i en lang årrække direktør i Colgate Palmolive i Danmark.

Gunnars far var islænding, og Gunnars fætter – Gunnar Bjarnason, der var tilknyttet det islandske landbrugsministerium som hesteavlskonsulent m.m. – var inspirationen for Gunnar, der importerede de første islandske heste til Danmark omkring 1965.

Det blev hurtigt klart for Gunnar og Marit, at der ville blive behov for en forening for ejere af islandske heste i Danmark, hvilket førte til stiftelsen af DI i 1968. Med inspiration fra Island og internationale kontakter blev FEIF stiftet i 1969 – også med Gunnar og Marit som de mest aktive bidragsydere. Gunnar var i flere år i bestyrelsen for FEIF, og Marit blev senere præsident for FEIF.

Et centralt fokus for Gunnar og Marit ved stiftelsen af både DI og FEIF var, at sikre avl

af renracede islandske heste udenfor Island, og at avl og sport skulle holdes inden for samme organisation. Dette har været fuldstændig afgørende for den kæmpe udvikling, der har været for den islandske hests udbredelse og anvendelse.

DI's medlemsblad TÖLT blev startet af Gunnar og Marit, og Gunnar var redaktør i mere end 20 år. TÖLT udviklede sig til at blive et fantastisk medlemsblad og samlingspunkt med en meget høj redaktionel standard.

Gunnar og Marit er æresmedlemmer af Dansk Islandshesteforening og har modtaget The FEIF Award for deres helt enestående indsats for den islandske hest i en menneskealder.

Stutteriet Stenholt drev Gunnar og Marit i mere end 40 år, og der er gennem tiden blev avlet flere gode heste og holdt mange møder og kurser m.m. på Stenholt.

Gunnar var en dygtig og erfaren rytter – altid med en flot opstilling og i ét med hesten, og Gunnar er også blandt de få, der havde succes med at køre med islandske heste.

Jazzmusik var Gunnars store passion, og han var drivkraften i et jazzorkester – også kaldet TÖLT-orkestret, der mange gange har

"Gunnar og Marit Jonssons Tølter"

"Gunnar og Marit Jonssons Tølter" er en fundsats stiftet efter medstifter af Dansk Islandshesteforening og æresmedlem Gunnar Jonssons død i september 2020. Op til Gunnar Jonssons bisættelse oplyste familien, at de påskønnede støtte til finansieringen af bronzestatuen "Gunnar og Marit Jonssons Tølter" fremfor fx blomstergaver. Statuen er nu skabt, og bronzehesten i tølt vil efter familiens ønske fremover uddeles til et medlem af Dansk Islandshesteforening, der som rytter, avler eller instruktør i særlig grad har gjort sig fortjent til en anerkendelse for sine kvalifikationer, engagement og vedholdenhed. En komité bestående af Katrine Langvad, Anna Bruun Hansen og Jens Iversen står for uddelingen af Tølteren i 10 år. Det sker første gang i 2021.

spillet op til dans og pragtfuld stemning ved rytterfester og sammenkomster.

Gunnar er hædret med Den Islandske Falk – den fineste orden, der gives af den islandske stat til personer, der gjort en ekstraordinær anerkendelsesværdig indsats for Island.

Gunnar var en Gædgingur! 🐾

**Æret være
Gunnars minde!**

Fordi islændere er noget helt specielt

Hos Agria forsikrer vi alle slags heste – også de islandske, fordi alle heste har fortjent en god forsikring! Vi ved også godt, at der kan være flere dyrlægebesøg, når alderen begynder at trykke. Derfor er vores sygeforsikring livslang, og du får samme forsikringssum hele hestens liv.

Har du ikke brug for en livsforsikring? Så behøver du selvfølgelig ikke at tegne den. Du kan tegne sygeforsikring uden liv allerede, når dit føl er to døgn gammelt. Og den gamle hest? Den forsikrer vi også!

Vil du vide mere? Ring på 70101065 eller tag et kig på agria.dk
Agria er specialister i dyreforsikringer. Vi har forsikret heste siden 1924.

Agria
Dyreforsikring

International FEIF ridecamp

2020 var året, hvor FEIF Leisure Riding Committee for første gang inviterede ryttere fra alle medlemslandene til international Riders Camp, som fremover gerne skal afholdes hvert andet år. Desværre kom Covid-19 i vejen for det nye tiltag. Riders Camp skulle gennemføres samtidig med den norske Fjellfestival, som arrangeres af NIHF (Norsk Islandshestforening). Fjellfestivalen blev gennemført med knap 100 tilmeldte ryttere, men Riders Camp måtte aflyses. Vi deler lidt stemningsfyldte billeder fra festivalen og glæder os til en tid uden corona-restriktioner, hvor islandshestemennesker fra hele verden igen kan mødes i smuk natur.

Julegaveidé: Ny bog i serien Hestedrømme

"Hestedrømme" er en herlig serie til alle hestepiger og hestedrenge, der handler om savn, venskab og kærlighed til heste. I serien følger vi hovedpersonen Tine, som har mistet sin far og finder et frirum hos hestene. TÖLT har tidligere fortalt, hvordan seriens forfatter, Mette Damm Bak, fra hun var barn, elskede at skrive hestehistorier og breve til sin afdøde far. For få år siden begyndte hun at arbejde på børnebøgerne, hvor et skønt heste-børneliv på en rideskole sammenflettes med rørende glimt af, hvordan den eftertænksomme pige længes efter og tænker meget på sin far. I tredje bind "Hestedrømme 3 – Sif får føl" venter Tine spændt på ankomsten af hoppen Sifs føl. Tine og veninden Winnie får lov at sove i stalden, og det giver store oplevelser, som Tine deler med sin far i himlen.

Bogserien henvender sig til børn i alderen 9-12 år. Den har Lixtal 22 og er let at læse for alle. Den kan købes på nettet og kan desuden bestilles hjem via boghandlere landet over.

Island får ny avlsleder

Elsa Albertsdóttir er ansat til at overtage jobbet efter Porvaldur Kristjánsson som avlsleder for den islandske hest i Island. Elsa er tilknyttet RML, som er Landbrugets Rådgivningscenter i Island, hvor hun har stået for avlsberegninger det seneste år. Hun er desuden projektleder på Hvanneyri Landbohøjskole og har været international FEIF-dommer i 13 år. Hun er gæddingar- og sportsdommer, har en ph.d i genetik og avl og har gennem mange år beskæftiget sig med horemanship, træning, rideundervisning og opdræt af islandske heste.

Færdselslov gælder også i skoven

Det kostede en 71-årig mand 60 dages betinget fængsel og en frakendelse af førerretten i seks måneder, at han i foråret kørte efter en gruppe på fire ryttere, som red på nogle skovstier på mandens jord ved Restrup Enge ved Aalborg. Dommen blev afsagt d. 29. oktober 2020 i byretten i Aalborg. Manden blev dømt for forsægtigt at have forvoldt fare for de fire rytteres liv og førlighed. Den ene rytter brækkede blandt andet skulderen under hændelsen, der bunder i en nabostrid om rytternes ret til at færdes på stierne. En ret, som rytterne mener at have på deres side, og som nu er op til en domstol at afgøre. Lodsejeren har anlagt et civilt søgsmål mod rytterne, fordi han ikke mener, at de havde ret til at ride på stierne. Dansk Islandshesteforening følger sagen gennem artikler, som du kan læse på islandshest.dk

NYE ANLÆG VEDLIGEHOLDELSE RENOVERING

AF OVALBANER OG RIDEBANER

KONTAKT OS:

**Gustavsens
Anlæg**

- i grunden er vi bedst...

Gustavsens Anlæg ApS
Gummesmarkvej 11 · 6740 Bramming · Tlf.: 75 170 111
www.gustavsens-anlaeg.dk

Møllerens NATUR MÜSLI STRUKTUR

Til hesten hvor der ønskes et lavt indhold af stivelse og sukker. Natur Müsli er et balanceret foder, som kan anvendes uanset om hesten er i let arbejde eller skal præstere på højt niveau.

- Lavt indhold af stivelse (9%)
- Lavt indhold af sukker (5%)
- Højt indhold af struktur
- Understøtter hestens fordøjelse

Pr. stk. kr.
189,-

Eggersmann
Mit Hestefoder

WESERLAND MASH KORNFRI

I Weserland Mash er korn og hvedekliid erstattet af fordøjelsesfremmende naturlige råvarer. Indeholder blandt andet 20% risklid, 35% hørfrø og 20% tørret æble.

- Kornfri
- Højt indhold af omega 3- og 6 fedtsyrer
- Rig på råfibre og meget velsmagende

Pr. stk. kr.
229,-

MØLLERENS HOBBYLAGER

- en del af Hornsyld Købmandsgaard A/S

Tel: 75 68 73 00

nærmeste forhandler www.moellerens-hobbylager.dk

"Glædelig Jul". Forside TÖLT nr. 8. december 1969.

Hvad stod der i TÖLT for 50 år siden?

– vi bladrer tilbage

Beslutningen om at nedlukke produktionen af TÖLT offentliggøres samme dag, som TÖLTs første redaktør og medstifter af Dansk Islandshesteforening Gunnar Jonsson går bort. Et sammentræf, der uvilkårligt leder tankerne hen på, hvordan bladet kom til verden, og hvilket indhold, der optog redaktionen de første spæde år. Her går vi tæt på bladets unikke historie, der begynder i 1968 og slutter som trykt magasin i december 2020.

[Tekst: Kristina Christensen Foto: DI Arkiv]

Som den ene af TÖLT-bladets to redaktører er det mit lod at skrive nogle af de sidste linjer i et blad, som snart ikke findes mere.

Et nærliggende spørgsmål i den forbindelse er, hvordan den kulturarv, som grundlæggerne af foreningen skabte, kan bringes i spil i et fremtidigt digitalt univers, hvor mulighederne for formidling er mere alsidige end Gunnar Jonssons mors skrivemaskine med islandske bogstaver, der engang var TÖLT-redaktionens eneste redskab.

Måske findes svaret ved at se på, hvordan det gik til, da Gunnar og Marit Jonsson sammen med den nystiftede danske islandshesteforening, skabte TÖLT-bladet.

Hvis man ikke kender fortiden, forstår man ikke nutiden og egner sig ikke til at forme fremtiden. Citatet af den franske filosof Simone Weil rammer situationen meget godt, og æresmedlem Rita Geertz træder gerne til, når det handler om at hjælpe med at se tilbage.

Hvad var bestyrelsen optaget af? Hvad kendetegnede det redaktionelle indhold

i bladets første år? Hvilken betydning får TÖLT-bladet for de første medlemmer af Dansk Islandshesteforening og de nye danske islandshesteejere i 1960'erne?

– Når jeg ser tilbage på Dansk Islandshesteforening – hvad det er for en størrelse, og hvad den voksede ud af, træder Gunnar Jonsson meget tydeligt frem. Men ingen Gunnar uden Marit. For de to samlede ligesindede omkring den islandske hest og sammen med dem, skabte ægteparret rammerne og kulturen for DI og dét at ride islandsk hest i Danmark, siger Rita.

Ifølge hende bliver TÖLT-bladet talerør og samlingspunkt for kulturhistorie, idéer, viden, tanker, bøger, fortællinger og på sigt også for regler omkring den islandske hest. En form for DI's DNA, som Gunnar og Marit lægger fundamentet til:

– Som redaktører af og flittige skribenter i medlemsbladet var der meget at dele, fortælle og vejlede om, for den islandske hest var i 1960'erne mest kendt for at være en lille, ofte egensindig husmands- og fattigmandshest og overhovedet ikke noget, der

kunne bruges til ridning af voksne mennesker, siger Rita og uddyber:

– Gennem TÖLT, som nu udkommer i trykt form for sidste gang, samlede Gunnar og Marit foreningen og formidlede oplevelser og idéer, der ikke kun handlede om hesten. Det indebar også en interesse for kulturarv og vikingetid, for islandsk kunst og litteratur og for nødvendigheden af at bo på landet, holde heste efter islandske idealer, holde islandske får, have islandske fårehunde, gå i islandske trøjer, synge islandske sange og spise islandske hindbærlagkager.

Gunnars klumme

Rita fremhæver især Gunnars klumme som dér, hvor Gunnars mange initiativer og tanker kommer til udtryk. Især hæfter hun sig ved én af hans beskrivelser af en ridetur, hvis essens hun mener mangeårige islandshesteryttere kan nikke genkendende til:

"Jeg er kommet sent hjem fra kontoret efter to dages opslidende møder. Jeg kan lige nå at tage min hest ind fra marken inden en sen middag. På grund af som-

mertiden kan man stadig nå en ridetur efter middag, så jeg går ud for at strigle og sadle Ljónslöpp... Skoven er fuld af fuglesang... Solen går ned mellem træerne i et flammen-de bål... Hoppen tölter taktfast ad de kendte skovstier, trave vil hun ikke i dag, det er ikke tiden til arbejde nu, kun til fornøjelse... Luften bliver hurtigt kold, og den trekvarte måne spejles tydeligt i det stille vand. Den kølige, klare luft er sprudlende som champagne, og man lægger mærke til mange små ting, som man ellers ville overse... Det er svært at koncentrere sig om ridningen, men da vi kommer til den lange lige vej gennem mosen, vil Ljónslöpp gerne i pas... Jeg sætter hende i galop, rykker så let i højre tøjle... Hun lægger sig omgående i pas, den efterhånden iskolde luft hvisler forbi mine kinder, og både hest og rytter mærker den helt specielle fryd, der er i et vellykket pas-"sprett".... Se, det er en af årsagerne til, at vi har haft islandske heste i 28 år."

Gå hjem og træn hopperne, så de kan stille til kåring... Først når man ved, hvad avlsdyrene er værd, får avlen mening."

Marit Jonsson foromtale af Hingstekåring i Randers 2.-3. maj TÖLT 10 april 1970

Nøglen til en ny verden

Jeg selv kommer først til som TÖLT-læser i 1990'erne. Jeg er ny islandshesteejer, og for mig er det som at få en nøgle i hånden til en stærkt fascinerende ny verden.

Med bladet i hånden føles det som om, jeg kan låse døre op, åbne dem og gå ind ad forskellige slags. Jeg kan fx læse om rejseoplevelser, der får mig til at sukke efter at betræde islandsk grund. Jeg kan også åbne døre på klem til sjældne indblik i personlige og hudløst ærlige beretninger om livet med den islandske hest. Indholdet rører mig! Artikler om avlslinjer, fodring, pasning, pleje

og ridning på min nye og temmelig gådefulde hest gør mig endnu mere sulten på rejsen, og jeg kommer dertil, at jeg må vide alt om gangarter, avlslinjer, islandske hestegårde og, og...

Andre gange smækker jeg døren i! Mest når der udkæmpes slag i spalterne, og det fyger med hentydninger og beskyldninger foreningsmedlemmerne imellem. Den slags gider jeg simpelthen ikke læse – ikke på det tidspunkt. Først senere får jeg øjnene op for den enorme passion, som gnisterne på debatsiderne udspringer af. En passion, der i øvrigt også kan opleves i de allerførste numre af TÖLT.

Da TÖLT blev født

TÖLT bliver født som et maskinskrevet nyhedsbrev. Duplikeret og udsendt til en hurtigt voksende medlemsskare i 1968. Dansk Islandshesteforenings grundlæggere føler, at det er nødvendigt for at kunne kommunikere med medlemmerne "om alt det, vi vidste om denne mærkelige nye hest, dens baggrund, dens røgt og pleje, dens gangarter og hvordan (vi dengang troede) den skulle rides", fortæller

Gunnar Jonsson i DI's 40 års jubilæumsskrift under overskriften "Da TÖLT blev født".

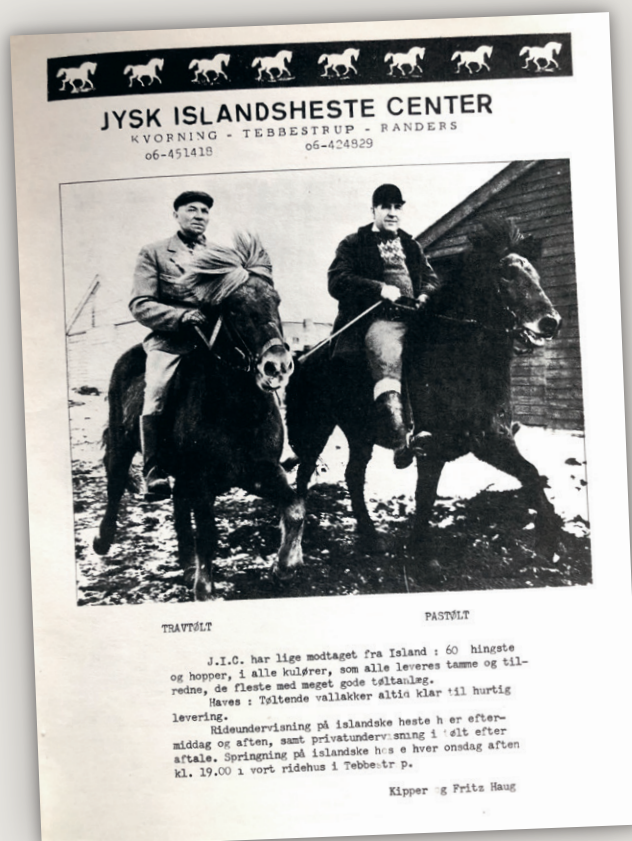
Og han fortsætter:

"Det blev i de første 7-8 måneder til hele fem sådanne navnløse nyhedsbreve, og det blev hurtigt klart, at der skulle mere til..."

Racen skal holdes ren!

Inden der bliver tale om et decideret blad, udgør de små maskinskrevne meddelelser den første form for kommunikation fra den nystiftede bestyrelse til foreningens spirende medlemsskare. I bestyrelsen sidder i de første år fra 1968-1970 formand Gunnar Jonsson, næstformand Frits Haug, kasserer Henrik Langvad, stambogsfører Marit Jonsson, sekretær Thomas P. Olesen og suppleant Uffe Skou Hansen.

Den første meddelelse udsendes til et "halvt hundrede medlemmer." I den fremgår det, at den største opgave, som bestyrelsen har foran sig, er at udarbejde et stambogsreglement, og "som generelle retningslinjer på området, vedtages at registrere alle renracede islandske hopper i stambogen".

Annonce Jysk Islandshestecenter. Annonce indrykket i TÖLT 8, 1969.

Ovalbanen var ikke oval, men rektangulær med meget lidt afrundede hjørner, hvilket gør ridning i stor fart i tölt, pas og galop vanskelig. Noget i retning af Piet Heins super-elipse ville nok være bedre.”

Thomas P. Olesen gør status i TÖLT nr. 14 i 1970 efter EM i Aegidienberg samme år

Meddelelserne har i starten karakter af referater og nyt fra bestyrelsen, der tydeligvis er bevidste om at holde racen ren. En privat hestehandler har nemlig bragt en del islandske hopper til Jylland, og derfor vil foreningen arbejde på at skaffe yderligere en førsteklases hingst til landet *“for at sikre den fortsatte renavl”*.

For hingste anser bestyrelsen det for uomgængeligt og nødvendigt at kræve en karing før anvendelse i avlen, da det er svært at få gode avlshingste ud af Island. Foreningen råder over én avlshingst, nemlig Styggur frá Álfhólar, som medlemmerne til gengæld får førstetret til at benytte mod et bedækningsgebyr på kr. 250 plus moms og udgifter til pension.

Hvordan skal det udtales?

I Meddelelse 1 skriver bestyrelsen som noget af det første også om den islandske hestnavngivningstradition:

“Mange af de nye ejere af islandske heste harsikkert undret sig over de ofte ejendommelige navne, hestene har... I de andre europæiske lande, hvor den islandske hest er blevet populær, har der udviklet sig den smukke skik altid at give føllene korrekte islandske navne trods udtalevanskelighederne. Dette er med til at understrege disse hestes særpræg, og vi håber at denne skik også må slå igennem herhjemme.”

Hesten fortjener det, er budskabet, og sammen med den første meddelelse vedlægges der ovenikøbet en lille pjeces udarbejdet af Marit Jonsson med en liste med over 400 kendte hestenavne med angivelse af deres udtalelse og betydning.

Pony-post og poesi

I Meddelelse 2 hører vi for første gang om, at bestyrelsen anbefaler medlemmerne at læse decideret redaktionelt bearbejdet stof om islandske heste. Foreningens medlemmer opfordres til at tegne et årsabonnement på 24 DM (D-mark red.) på et tysk magasin kaldet Pony-post, der som det eneste blad på dette tidspunkt, beskæftiger sig med den islandske hesterace: *“Mange interessante artikler og gode billeder samt praktiske råd om pasning og ridning, der for 50% vedkommende handler om islandske heste,”* lyder det i anbefalingen, og det fremgår at hele årgange af magasinet kan lånes gennem den lille nye forenings udlånsbibliotek.

De første meddelelser har mest karakter af medlemsinformation, men indimellem bliver der plads til små poetiske indlæg. Især Gunnars hustru, Marit Jonsson, formidler den

islandske kultur, som de islandske heste kommer til Danmark fra. En artikel kaldet *“Kan De se vildmarken spejle sig i øjnene på Deres hest”* bringes første gang i meddelelse 2.

“Forestil Dem, at Deres hest de første år af sit liv har levet uden anden kontakt med mennesker end den årlige samling om efteråret. Den har galoperet over endeløse vidder, klatret på de stejle fjeldsider for at få tag i det saftige græs i kløfterne, svømmet over bruisende elve, lært at tage sig i agt for moser og kviksand. Dens ben er blevet hærdede, lavamarkerne er ujævne og fulde af skarpe kanter, elvene har rullesten i alle størrelser... Prøv at se den i øjnene... et stykke islandsk natur ligger i den – styrken, vildskaben, poesien, vinden, ilden og isen. Det er der alt sammen, prøv bare at se, øjnene spejler sig i det.”

Marit har fortalt mig, at hun som ung drømte om at blive folkeskolelærer. Sådan gik det ikke, og Marit blev uddannet indrettingsarkitekt. Uden tvivl ville hun være blevet en fantastisk lærer. Hendes entusiasme og formidlingsevne skaber altså billeder i folks hoveder. Jeg vover at påstå, at Marit gennem TÖLT bliver en superspreder af den heldigvis helt ufarlige islandsheste-virus.

Røde kinder og smil i øjnene

– TÖLT kursus fra vindueskarmen

Det redaktionelle mix i de første meddelelser består udover praktisk medlemsinformation også af artikler fra det islandske tidsskrift *“Hesturinn Okkar”* (Vor hest, red.) skrevet af Gunnar Jonssons fætter, den islandske hesteavlskonsulent Gunnar Bjarnason. Han omtales som vor trofaste korrespondent, og hans sagaberetninger bringes side om side med sjove betragtninger indsendt af læsere. Her har en læser været tilskuer til et töltkursus på afstand:

Annonce:

Stygur frá Álfhólar

står til bedækning på Sjælland indtil Set. Hans.

Tilmelding: (03) 26 69 30.

Derefter ved Viborg, Jylland, tilmelding hos Lars Kruse, Ørum. (06) 65 31 11, Nr. 212.

Pris: Kr. 250.00 excl. moms.

Annonce:

Original islandsk sadel

næsten ny, fuldt monteret

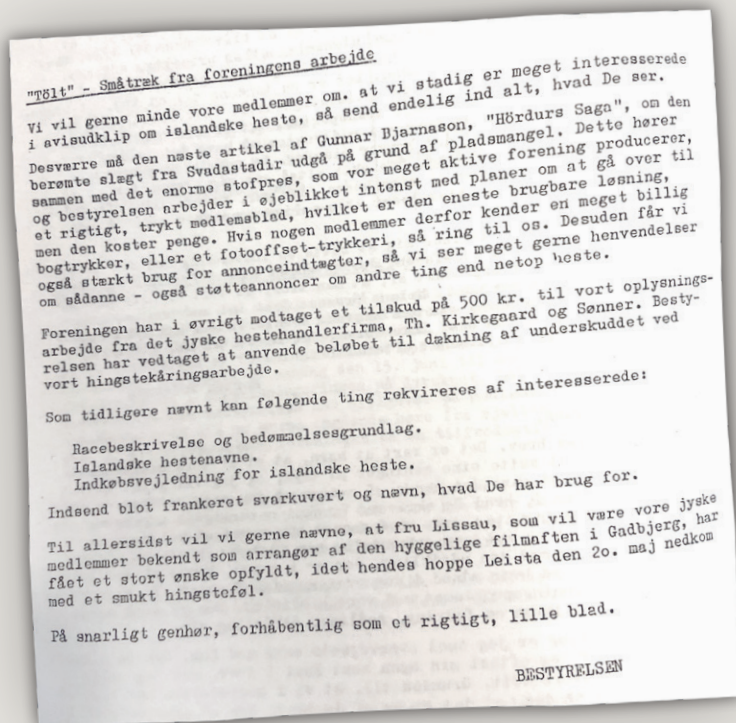
kr. 1500.-

Islandsk sadeltaske

kr. 300.-

Karin Laursen (03) 21 31 22

Annoncer var en nødvendighed for, at de første numre af TÖLT kunne løbe rundt økonomisk. I TÖLT nr. 7 1968 står der fx: “Vi henleder opmærksomheden på, at vi foruden støtteannoncer fra firmaer o.l. naturligvis meget gerne ser annoncer fra medlemmer om køb og salg af heste, foder og tilbehør, eller om græsning, pension etc.”

"... Hver gang et hold er kommet hjem fra en ridetur, har de haft røde kinder og smil i øjnene... det synes som om, at ryttere, der har megen erfaring i ridning på store heste, har svært ved at glemme deres traditionelle lodrette holdning, og finde den rigtige töltstilling. De skal faktisk glemme alt, hvad de tidligere har lært og sidde tungt, langt tilbage i sadlen... Nybegyndere sidder mere afslappet, de har ingen tillærte regler for holdningen, men har så til gengæld vanskeligheder med at styre og kontrollere hesten, ja, selv at stoppe den kan volde besvær."

Det står der rent faktisk! Og det kan være svært at se situationen for sig uden at trække på smilebåndet. Jeg forestiller mig i hvert fald en flok energiske islandske heste suse afsted med en gruppe entusiastiske ryttere. Al begyndelse kan være svær, og den islandske hest er stadig ny i Danmark. Det samme er ridestilen.

"Man skal ikke lave 0'er med underkroppen"

Den såkaldte afslappede töltstilling og tølten er også til debat i det første trykte læserbrev. Det findes i Meddelelse 3. Her smider en læser med egne ord en kættersk bemærkning om, at tölt ikke er det eneste saliggørende ved den islandske hest:

".... for når man har prøvet det, kommer der et tidspunkt, hvor man bliver interesseret i at ride", skriver han!

Tölt er ifølge læseren en biting. Det handler først og fremmest om at lære at ride sin hest i gangarterne, forlyder det, og en islandsk hest bliver udviklet af at blive trænet i trav. Desuden er skoleridning hverken utænkelig eller urimelig, når ønsket er en lydig, trofast og alsidig terrænhest, mener læseren og stiller sig undrende overfor en tendens til at tro, at robustheste/brugsheste blot skal dresseres groft til, for at kunne gå lange seje transporture. Næh, som rytter skal du ikke bare sætte dig op. Du skal øve dig, træne for at få den virkelige fornøjelse af din hest er budskabet, og ridestilen, som læseren har iagttaget, knytter sig til den nye hest, får denne bemærkning med på vejen:

"Endelig må jeg måske tillade mig at rette en indvending mod den tilsyneladende accepterede ridefacon, der anvendes i Tyskland og herhjemme, netop som et biprodukt af, at man tror, at tölt er alfa og omega. Tåpspiderne peger udad, hælene presses dybt ind mod hesten, knæene viser som følge deraf væk fra hesten. Resultat: man kan ikke ride hesten med benene. Man skal ikke forsøge at lave 0'er med underkroppen".

Jeg vover at påstå, at Marit gennem TÖLT bliver en superspredere af den heldigvis helt ufarlige islandsheste-virus."

Allerede dengang blomster passionen, og det diskuteres i TÖLT, hvordan vi i alverden skal ride denne hest. Det er pudsigt, set med nutidens øjne, for diskussionen hersker jo stadig. Ligesom den stadig kalder store følelser frem i folk.

TÖLT-bladet får sit navn

Nuvel. Videre fortæller Gunnar i DI's 40 års jubilæumsskrift, at det bliver til fem små meddelelser, inden der bliver tale om et decideret blad, og det skal selvfølgelig skal navngives. Hjælpen kommer fra selveste Erik Balling (filminstruktør, der bl.a. har skabt Olsen-banden filmene, red.)

Historien forlyder, at Balling i 1962 fik foræret en islandsk ridehest, som blev døbt Kjáni (fjølset), da han med stor succes havde instrueret den første islandske spillefilm i Reykjavik. Den kom som den tredje islandske hest i moderne tid til Danmark, og det blev begyndelsen til et livslangt venskab.

Gunnar skriver: "Efter at vi var flyttet til Hillerød i 1965, blev det en fast tradition, at Erik kom til ridetur med frokost hver lørdag, når han var hjemme, og det var netop ved en sådan frokost i sommeren 1969, at spørgsmålet kom op. »Det skal selvfølgelig hedde Tölt«, sagde Erik, og derved blev det.

FEIF-mærket

Det første nummer af TÖLT-bladet får nummer 6, og det udkommer i august 1969 med hele otte sider. Forsidehistorien handler om en opvisning ved det første sjællandske dyrskue i Roskilde den 15. juni. Det var på Gunnar og Marit Jonssons datter Astrids 7-års fødselsdag, og hun var med i opvisningen på sin mors hest sammen med 12 andre DI-ryttere på mellem syv og 63 år samt tre barske jernalderryttere fra Lejre Forsøgscenter.

Gunnar fortæller også i DI's 40 års jubilæumsskrift, at den lille redaktionsgruppe end-

nu ikke havde fundet det, der senere skulle blive til et fælles logo, FEIF-mærket: "så forsiden var prydet med et ganske kønt og enkelt hestehoved, tegnet af Dorrit Norén. Bladet fik nr. 6, ikke helt logisk, men vi syntes, vi burde tælle de fem dupliserede udsendelser med i rækken".

Nu er TÖLT et blad

I oktober 1969 nærmer den nu ét år gamle forening sig generalforsamlingen, og Gunnar tager som formand ordet i TÖLT nr. 7, oktober 1969.

Han gør status over året, der er gået og skriver, at bestyrelsen oprindelig havde regnet med at foreningen ville bestå af et halvt hundrede medlemmer, men at antallet nu er oppe på det tredobbelte. Han skriver, at bestyrelsen har fundet det vigtigst i første omgang at få avlsarbejdet ind i en god gænge. I sit første år har foreningen både fået et avlsreglement samt hingstekåring, en stambog og foleregistrering til at fungere, og det tildeler han Marit æren for. Han deler også en lille flig af sin egen passion ved at skrive, at dét, der ligger hans hjerte nærmest, er at hjælpe med at organisere flere mere eller mindre lokale ridearrangementer. En slags forkærlighed for tanken om at sprede kærlighed til den islandske hest over hele Danmark:

"Hvor vi under hyggelige former kan lære hinanden at kende og samtidig prøve hvad vores heste duer til," som han siger.

Dertil har tiden været knap, og der har været flere planer og ideer, end der har været tid og kræfter til at realisere dem, kan man læse.

Nogle af de idéer, som pioneren Gunnar arbejdede for er for længst realiseret i dag. Tankevækkende nok er det også ting, vi tager for givet. Som muligheden for at blive en del af en lokal sektion – dét, vi i dag kender som landets lokalkubber – eller muligheden for at tegne en special-

forsikring for vores islandske hest. Det voldte i hvert fald medlemmerne problemer at få forsikret deres islandske heste, for i TÖLT nr. 9 fra februar 1970, beklager sekretæren, at det ikke er muligt at finde forståelse og hensyntagen blandt danske forsikrings-selskaber for den kendsgerning, at islandske heste statistisk set har en meget længere levealder end halv – og fuldblodsheste!

TÖLT nr. 7 er også det nummer, hvor Gunnar for første gang fortæller, at TÖLT nu er et regulært offset trykt blad, der er økonomisk muligt pga. den store medlems-tilgang. Men det er nødvendigt, at der indrykkes annoncer for, at bladet kan løbe rundt.

Skal vi back to basic?

Generelt er det kendetegnende for samtlige numre af TÖLT i de to første to år af foreningens levetid, at der bruges spaltepads på at forklare islandske ord og/eller fænomener. Som nuværende (snart forhenværende medredaktør) kan jeg ikke undgå at tænke på, hvor meget guld i gemmerne, der ligger i de gamle numre af TÖLT. Der kommer hele tiden nye islandshesteejere til, for hvem både hesten og tølten kan synes at være en udfordrende gåde.

Det vidste Gunnar og Marit Jonsson, og deres enorme formidlingsarbejde kalder uden tvivl på at blive bragt op i lyset igen og på at blive læst fra skærmen på din mobiltelefon. Måske ikke lige i den oprindelige form. Men tanken om indimellem at gå back-to-basic og "forklare" fænomener finder vi også i selve foreningens formålsbeskrivelse.

Ikke alene har TÖLT været en nøgle for mig til at forstå min islandske hest og den verden, den oprinder fra. Jeg er også overbevist om, at én af nøglerne til at skabe gode læseoplevelser i fremtidens digitale TÖLT ligger gemt i fortiden. 🐾

Få din egen personlige forsikringsrådgiver

Vores forsikringsrådgivere er der, når du har brug for hjælp, og de svarer også på dine spørgsmål om aftenen og i weekenden. De kan hjælpe dig med alle typer af forsikringsspørgsmål.

Charlotte Bardrum
20 40 02 27

Ole Kristiansen
61 61 00 39

Gry Olsen
20 21 66 45

Ole Madsen
40 14 88 19

Janni Thermann
40 43 09 19

Rikke Nilsson
20 35 60 08

Karina Didriksen
29 26 66 33

Torben Haugaard
40 68 48 40

Lotte Kotzebue
20 98 84 05

Agria
Dyreforsikring

*Galoplob 1925 Ólafur Magnússon,
Reykjavík Museum of Photography.*

Fra fuld fart i bondestil til kontaktfuld ridning

TÖLT sætter spot på, hvordan vi red islandske heste for få årtier siden, og hvordan vi rider nu. Vi taler med erfarne hestefolk fra Island og Danmark. Gennem deres historier, tanker og oplevelser belyser vi tendenser og skilleveje og afdækker den rivende udvikling af en endnu ung heste verden. – Fra dengang man smækkede benene frem og hev i tøjlerne for at få hesten i tølt, til i dag, hvor vi uddanner vores heste som aldrig før og stjæler med arme og ben fra klassisk dressur og andre rideformer.

Dette tema viser nogle nedslag i historien om, hvordan man tog en arbejdshest og prøvede at forme den til en ridehest for alle.

Trausti ønsker mere fokus på kontakt mellem rytter og hest

Vi står ved en vigtig skillevej

I begyndelsen af 1960'erne suser en 8-årig dreng rundt på en ældre, hvid firgængervallak udenfor Reykjavik. Han har fået lov til at låne den af nogle venner, for han bor i centrum, og hans forældre har ikke heste. Den hvide vallak kan løbe hurtigt i tølt. Det er sjovt. Men dens rytter kan bedst lide at ride langsomt. Sådan har han det stadigvæk, og nu ser han, hvordan flere og flere ryttere skruer ned for farten og op for kontakten med hesten.

[Tekst: Pernille Engsig Eskildsen Foto: Tjarda Pieper, arkiv, Andreas Hejndorf og Henk Peterse]

Den hvide vallak var hurtig, men jeg ville ride langsomt. Jeg var fascineret af at ride meget, meget langsomt i tølt. Så langsomt, at de andre børn ikke gad have mig med på tur. Senere red jeg meget, meget hurtigt i pas og vandt adskillige titler i pasløb og andre discipliner, hvor der også skal være fuld fart på. Men oplevelsen af at ride langsomt på den hvide vallak har altid været med mig, fortæller Trausti Þór Guðmundsson.

– Allerede dengang red jeg Tølt in Harmony, griner han og hentyder til konkurrenceformen, som han selv har været med til at udvikle for nogle år siden og som er grundlaget for FEIF-disciplinen Figures. Her rides både bøjet og ligeudrettet, og det kræver en hest, der er uddannet i dressur.

Hestemand hele livet

Trausti Þór Guðmundsson købte (for egne lomme penge) sin første hest, da han var 11 år og har arbejdet professionelt med heste, siden han var 16. Han var på et tidspunkt præsident for FT (hestetræner-lavet i Island) og var primus motor i opstart af samarbejdet mellem lavet og landbrugsskolen Hólar som udviklede sig til den anerkendte hestetræner- og instruktøruddannelse, der findes i dag. Han driver gården Kirkjuferjuháleiga sydøst for Reykjavík og er en efterspurgt instruktør. De sidste 10 år har han 30-40 gange om året rejst til Norge, Sverige, Holland, Danmark, Canada og USA for at undervise islandshesteryttere. Trausti har desuden været redaktør på hestemagasinet Eiðfaxi. Han er om nogen en fyr, der har oplevet udviklingen af heste og ryttere gennem årtier fra før-

ste parket og som følger med i, hvad der rører sig i islandshesteverdenen internationalt.

Slut med ekstremer?

Vi taler med Trausti om skilleveje. Skilleveje i ridningen af den islandske hest. I et blog-indlæg på sin hjemmeside, trausti.org, deler han nogle af sine tanker. Han beskriver, hvordan han til VM i 2019 ser T1-finalen. Jóhann R. Skúlason vinder tøltklassen på den hvide hingst Finnbogi frá Minni-Reykjum. Ekvipagens præstation er ifølge Trausti en øjenåbende oplevelse og en opvisning i smuk ridning. Farten er sat ned. Der er kontrol, kontakt og harmoni mellem hest og rytter. I stedet for ekstrem hurtig tølt, ekstrem samling og spænding i hestens krop og ekstreme forbensbevægelser viser ekvipagen ro, harmoni og overskud i alle opgavedelene, beskriver han.

Trausti Þór Guðmundsson bor i Island og underviser i udlandet 30-40 gange om året. Han ser en tendens til, at islandshesteverdenen bevæger sig fra "ekstreme og cirkusagtige" shows mod smuk ridning og god horsemanship.

Tema

SÅDAN RED VI
DENGANG. SÅDAN
RIDER VI NU.

– Det var interessant for mig at se, hvordan Jóhann varmede Finnbogi op inden finalen. Det var skridt, lidt sideførende bevægelser, roligt trav til biddet og endelig lidt overgange fra skridt til langsom tølt og tilbage. Det var så nede-på-jorden at overvære, at jeg blev vældig imponeret. Det gav mig en god fornemmelse.

Fin atmosfære

– Under riddet i finalen så jeg en hest, der forstod opgaven 100 procent, og som havde det godt med sine rytter. Dens øjne og ører var fokuseret fremad, og hesten ventede bare på at få den næste opgave leveret fra

rytteren. Han gik bare der. Det var dejligt og roligt at se på. Det vil jeg kalde "the art of ridning."

– Jeg så noget af det samme hos Aðalheiður Anna Guðjónsdóttir og Kveikur frá Stangalæk til Landsmót 2018, hvor jeg oplevede en hest til et avlsshow, der helt åbenlyst elsker sin rytter og viser fuld accept af opgaven på banen. Det gav mig også en god fornemmelse.

Oplevelserne giver Trausti et håb om, at det er ved at være slut med det, som han kalder det ekstreme og showprægede i konkurrencer og til avlsbedømmelser.

– Jeg kalder artiklen på min hjemmeside for "Extremeness out," fordi dommerne til VM beviste, at de ekstreme og "cirkusagtige" præstationer ikke er nødvendige for at vinde en konkurrence. At smuk ridning,

en velforberedt og velredet hest og perfekt kontakt mellem rytter og hest er målet.

Tilbage til 70'erne

For at forstå, hvorfor de to top-ekvipager repræsenterer noget, der bliver så skelsættende, at Trausti kalder det for "den første skillevej," skal vi tilbage i tiden.

– Jeg har set hele historien, siden vi i 1970'erne krydsede en anden vigtig skillevej. Det var dengang Gunnar Bjarnason internationaliserede den islandske hest og eksporterede mange rideheste til Tyskland og Danmark. Et par ryttere var forud for deres tid og begyndte at tage til Tyskland og Europa. Her fandt de ud af, at horsemanship var anderledes på kontinentet end i Island. De så klassisk ridning, de så dressur.

De indså, at dressur er god gymnastik for hestens krop og psyke.

Mændene kom retur med ny viden og inspiration. De arrangerede et ridekursus med de tyske ryttere Walter Feldmann Senior og Junior i rideklubben Fákur i Reykjavík. Det var måske det første "rigtige" ridekursus i Island.

Trav til diskussion

– Det kursus påvirkede mange. Folk begyndte at ride trav, en gangart som vi ikke regnede for noget. De begyndte at ride schenkelvingninger og andre øvelser. Men vi løb ind i en mur og diskuterede voldsomt. Hestene taber tølten, dressur er ikke for islandske heste, og man skal ikke trave på en islandsk gædingur, mente mange. Nogle stoppede med det. Andre udviklede sig videre ridemæssigt. Det gik langsomt. Jeg mener, at dette tidspunkt var "skillevej nummer et."

Trausti selv eksperimenterede videre med sin ridning og træning og lærte mange ting i løbet af 80'erne. I 1976, blev han medlem i FT, og ti år senere blev han uddannet rideinstruktør (det skete over en weekend i "Ridehallen" i Reykjavík, klukker han). Efterfølgende fik han ambitioner om at højne og kvalitetssikre uddannelsen af instruktører og trænere, og i 1989 blev han præsident i FT.

Skillevej 2

I samarbejde med kolleger, som bakkede idéen op om en træner- og rytteruddannelse, blev uddannelsen på landbrugsskolen i Hólar skabt. Profilen Eyjólfur Ísólsson var FT-master og lærer på skolen og en del af etableringen. I 1992 startede samarbejdet for alvor. To år efter blev de første elever

uddannet og ad den vej optaget som medlemmer i FT. Trausti og Jón Bjarnason, som dengang var "headmaster" for skolen i Hólar, underskrev en kontrakt om det fortsatte samarbejde mellem FT og Hólar i 1995.

– For mig var det "skillevej nummer to," da vi fik etableret træner- og rytteruddannelsen i Island, siger Trausti.

God ridning er ikke nok

I dag er det ved at være en selvfølge for en voksende del af islandshesteryttere, at man – uanset om man er til langture eller sportskonkurrencer – lærer hesten grundlæggende dressurøvelser for at gøre den smidig, bøjelig, let og dejligt at ride på. Men det er ikke nok at mestre teknikken i en schenkelvingning. For rundt omkring kæmper ryttere med den samme udfordring på hesteryg, og derfor er hestens kvalitet altafgørende, observerer Trausti.

– Jeg møder så mange mennesker, der nyder at være sammen med deres heste og som gerne vil uddanne sig og være bedre til at ride, og det er dejligt. Men hvorfor har så mange svært ved at få hesten til at gå med lethed og balance og selvbæring fortil? Hvorfor går alt for mange islandsheste tungt på forparten? Alt for stor en del af fritidsrytterne arbejder med netop den opgave, undrer Trausti sig og sætter spot på hestens bygning.

– Min mening er – og det er måske bare min mening – at problemet med den tunge forpart kommer fra avlen og hestens eksteriør. Det hele hænger jo sammen. Vi tog en arbejdshest og begyndte at udvikle den uden stor viden om overlinje og biomekanik. Tidligere var det vigtigste at vise en avlshest i fart i alle gangarter på kåringsbanen for at

få høje karakterer for rideegenskaber. Det betyder, at vi i mange tilfælde avlede heste med en lidt mere fremadhældende ryg, så den kunne strække sig i fuld fart. Vi mistede heldigvis ikke helt de langsomme gangarter, for så ville vi sidde i suppedasen nu. Nogle af de gode og hurtige heste kan også samle og sætte sig og har en enorm fleksibilitet, siger han og vender retur til den skillevej, vi startede med at tale om, som faktisk er "skillevej nummer tre."

Nye kåringskriterier og vigtig udvikling i avlsmål

– Det er ikke bare præstationer som Jóhanns, der markerer skillevejen, som vi står ved nu. Det er også de moderniserede kåringskriterier, der blev indført i FEIF-bedømmelserne i år, hvor man i højere grad belønner en ridbar hest. En hest, hvis ryg, kryds og skuldre gør det nemmere for den at kunne bære sig selv og være smidig og let fortil.

Han ridser op, hvordan en hests uhenigtsmæssige bygning kan blive en stopklods.

– Vi skal huske, at nogle heste simpelthen ikke kan udføre de øvelser, som vi gerne vil have dem til, og derfor bliver de frustrerede og stressede. Vi bebrejder altid deres sind og temperament, hvis de ikke adlyder, men ofte er kroppen ikke bygget til at være dansende og let fortil, som vi forlanger. Forestil dig, at der kommer en ballettræner og kræver, at jeg skal være en dygtig balletdanser. Meget hurtigt vil jeg ligge derhjemme og græde, for min krop kan ikke. Det tror jeg, er det samme!

Han griner højt og taler igen om den kontakt mellem hest og rytter, som han ser mere af både hos turryttere og topryttere. Og som han håber får et markant fokus fremover.

Hvordan opnår man den kontakt?

– Jeg mener, at det helt grundlæggende handler om at gøre din hest interesseret i dig. Lær ham det sprog, du gerne vil tale med ham. Lær ham, hvad hænder, sæde og schenkler betyder. Brug din fantasi til at gøre dig endnu mere interessant. Lær ham, at når han får en hjælp og et pres, så ved han, hvordan han hurtigt får det væk. Hesten skal tænke: Hvis rytteren presser, løber jeg lidt frem. Så stopper han presset, og så er

Slut med ekstremer? – I stedet for ekstrem hurtig tølt, ekstrem samling og ekstreme forbensbevægelser viser ekipagen harmoni og overskud. Sådan beskriver Trausti Jóhann R. Skúlasons ridt til VM 2019.

Trausti fremhæver Aðalheiður Anna Guðjónsdóttir og hingsten Kveikur frá Stangalæk som et par, der viser harmoni og kontakt mellem hest og rytter.

– Billedet viser, at der er sket helt utroligt meget med både ridningen og hestene på ekstremt kort tid, siger Trausti.

– Hvis vi udvikler os mere i den retning, hvor det ikke er fart, show og spænding i hestens krop, men kontakt mellem hest og rytter, der er i fokus, bliver vores horsemanship fascinerende for hestefolk over hele verden. Det er så vigtigt, at vi tager det skridt, tager det ansvar og gør samspillet mellem hest og rytter så harmonisk som muligt. Så kan vi vise, at vores hest har det godt sammen med os. At den er blød, smidig, tilbyder energi og danser let med sin rytter på ryggen. Det er min drøm. 🐾

Læs mere om Trausti og hans tanker om og oplevelser med heste og ridning:
trausti.org

jeg dygtig. I virkeligheden behøver du ikke lære din hest ret meget. Den kunne allerede udføre alle øvelserne dengang, den var føl. Når hesten forstår, hvad den skal gøre for at få mindre pres fra hjælperne, kan du ride det, du gerne vil. Gangarter, øvelser, mener Trausti, der spontant indskyder:

– Samling. Det er vigtigt at sige, at vi skal tale anderledes om samling. Vi taler om det som om, det er en sandwich, vi lige kan købe. Det er det ikke. Nogle gange glemmer vi, at heste, der går i korrekt samling er ældre, veltrænede rideheste, som er blevet stærke, bløde og smidige og har en positiv indstilling til rytteren og hans ridning. Det tager lang tid og velplanlagt træning at nå dertil, hvor hesten har flyttet mere vægt på bagdelen og "går op ad bakke" som mange taler om i dag.

Verden i perspektiv

Da han bliver spurgt, hvilke håb han har for

fremtiden for ridning af den islandske hest, starter han sit lange svar med en anekdote:

– For længe siden tog jeg og to andre mænd til Los Angeles i USA. Vi skulle vise islandske heste til et show, hvor man kunne se forskellige slags heste og ridning. Vi var sikre på én ting: Vi ville vise, at vi havde og red verdens mest fantastiske dyr. Der var mange gode og større gangartsheste derovre. Folk grinede ad os store, islandske mænd på de der små heste. De grinede! Vi blev dybt sårede og drog derfra som små som mus. Mit håb er, at vi har ændret det image. At vi bliver ved med at arbejde med det, så vi fremover kan være stolte af vores heste, vores ridning og vores horsemanship, så ryttere udefra vil søge inspiration hos os.

Trausti mener, at vi stadigvæk har lang vej at gå. Men, siger han, jeg tror på hesten og at vi gør det rigtige i fremtiden, for jeg er "en believer."

Hvad er FT

FT står for Félag Tæmningamanna, et forbund af trænere og ryttere af islandske heste. Alle FT-medlemmer har gennemgået en professionel uddannelse i træning af heste, horsemanship, rideinstruktion og hestehold. Forbundet samarbejder med landbrugsuniversitetet i Hólar om udvikling og kvalitetskontrol af uddannelsen på skolens hestelinje.

Se mere: tamningamenn.is

Tema

SÅDAN RED VI
DENGANG. SÅDAN
RIDER VI NU.

Lisa Møller Hansen har fulgt
islandshesteridningen gennem 50 år:

*Jeg ser mere smuk ridning
i dag – men vi skal altså
huske at lukke de heste ud!*

Hun var med, dengang heste blev tilredet over en weekend. Dengang man red med overkroppen lænet tilbage og ikke ejede en ridehjelms. Dengang en islænder kostede 2.500 kroner. Dengang DM i tølts foregik på en asfaltvej. Lisa Møller Hansen er stadigvæk helt med, og hun taler hestenes sag.

[Tekst: Pernille Engsig Eskildsen Foto: Pernille Engsig Eskildsen, Henk Peterse, M.A. MacKenzie og arkiv]

Nogle kalder Nordjysk Ridecenter for en tidslomme. Det er en tidslomme, som jeg godt kan lide. Mennesker og dyr har det godt her, håber jeg, siger Lisa Møller Hansen.

Køkkenet med klinkegulvet. De åbne træhylder med høje porcelænsstakke. Lisas udstråling og overblik. Langbordet, hvor tusindvis af mennesker gennem 50 år har spist, drukket, grædt, grinet og talt om heste og livet har ikke forandret sig meget.

Det samme gælder hesteholdet. Her går 150 dyr primært i løsdrift, hopper og vallakker i hver deres store flok. De står roligt i efterårsblæst og støvregn og nipper halm fra big-baller sænket ned i store jernstativer på marken.

Muligvis repræsenterer de fysiske elementer en tidslomme. Men meget har forandret sig i den islandshesteverden, som ridecentret ved Aalborg har været med til at give liv og forme.

Landets første islandshest-rideskole

Lisa, 64, har været en vigtig del af miljøet på Flødalvej i Svenstrup, siden hun og eksmanden Poul Erik Jensen lejede stedet i 1972 og startede landets første rideskole udelukkende med islandske heste. I dag ejer hun gården og er omdrejningspunktet for alt, hvad der foregår her. Sammen med sin søn og svigerdatter passer hun rideskolen med 150 elever i alle aldre, køb, salg, tilridning og store grupper af gæster fra ind- og udland, der kommer på weekendkurser og rideferier.

Det med islandske heste begyndte i 1968, da hun som barn og ung gik til ridning hos Poul Erik Jensen i Skagen.

– John Siiger og jeg var Poul Eriks højre og venstre hånd, og vi hjalp ham med rideholdene hver eftermiddag fra vi var 9-10 år gamle. En dag viste han os en artikel fra

Jyllands Posten. Det var et opslag med billeder af hesteflokke i Island, hvor der stod, at der lige var kommet 300 af de robuste naturheste til Danmark. Vi blev enige om, at det kunne være sjovt at få nogle stykker til rideskolen, husker Lisa.

Halm og kartofler

Kort efter stod der ti islandske heste og gumlede halm og kartofler i Skagen. De kostede ca. 2.500 kroner stykket – lidt mindre end de halvblodsheste, som Lisa red dressur og spring på.

– Der var tre-gængere, stive, hurtige grise-passere, tøltere, lidt af hvert. Vi fik at vide, at vi skulle læne os tilbage, sidde ned i hesten og stikke fødderne frem, det kunne vi jo se på billederne fra Island. I tølt havde hestene hovedet højt oppe – sådan kunne de løbe nogle kilometer, før de blev trætte og begyndte at falde i trav.

Meget mere teknik var der ikke forbundet med islandshesteridning, da de første importerede rideheste blev sadlet op og redet af sted i Danmark.

– Deroppe mente man, at du var født til at kunne ride. Enten kunne du, ellers kunne du ikke. Det var ikke noget, man sådan lærte.

Shenkelvigninger til EM-opvarmning

Lisa sad lige op

i klassisk dressur-sæde og øvede forparts vendinger, schenkelvigninger, versader og galopchancementer, når hun red de store halvblodsheste. På islænderne strakte hun knæene, så tåspidserne næsten nåede ud forbi hestens skuldre. Ret hurtigt begyndte hun, Poul Erik Jensen og John Siiger at deltage i stævner. Her red man med overkroppen bagudlænet og benene strakt frem. I tølt gik hestene med hovedet højt og halsen strakt opad.

– Jeg var 14, da jeg deltog i det første DM. Tølt foregik frem og tilbage på en asfaltvej, hvor dommerne sad langs vejen. På as-

falten kunne man høre, om takten var god. Ingen kunne jo kunne se, om hestene gik ren firtakt. Der var også ridebanespring og galopvæddeløb. Jeg blev Danmarks mester i et eller andet, jeg husker ikke hvad, ler hun.

Opvarmning i trav

Mens islændingene op gennem 1970'erne og 80'erne rystede på hovedet ad de klassiske dressurøvelser, som blev praktiseret på kontinentet, blev teknikkerne fra de store heste hurtigt en del af læringen på Nordjysk Ridecenter.

– Vi tog meget med fra storhestetiden. For eksempel lærte vi altid – og det gør jeg stadigvæk – rideskoleeleverne at ride forparts vendinger og schenkelvigninger og at hestene skulle give efter og være lette fortil – vi red tølt i åben, høj form. Jeg lærte mine egne rideheste at gå galopchancementer, og da jeg deltog i EM for islandske heste i 1981, opvarmede jeg i schenkelvigninger i trav. Det blev der gloet meget på dengang.

Tilridning af heste var en anden sag. I 1973 købte ridecentret 90 heste hjem fra Island, halvdelen var solgt videre på forhånd, mange af dem var ikke ryttervante.

– Vi lukkede dem ud på ovalbanen og inviterede skagboere på weekend. Så var de heste tilredet. Vi blev smidt af mange gange hver, og vi havde selvfølgelig ikke ridehjelm på, det overvejede vi ikke engang. Men vi kom aldrig til skade. Det var meget mere vildt dengang, fortæller Lisa.

“
*Da jeg deltog i
EM for islandske
heste i 1981,
opvarmede jeg i
schenkelvigninger
i trav. Det blev
der gloet meget
på dengang.”*

Fakta

Lisa Møller Hansen er 64 år og driver Nordjysk Ridecenter. Ridecentret har 150 rideskoleelever og huser i alt cirka 150 heste.

Lisa begyndte at ride islandske heste i 1968.

I sadlen

I 1980 udkommer bogen "I sadlen" af den islandske hestemand, Eyjólfur Ísólfsón. Store dele af indholdet skrives i køkkenet på netop Nordjysk Ridecenter, hvor Poul Erik Jensen var forfatterens tætteste sparingspartner. Her beskriver Ísólfsón det lodrette sæde og gennemgår en række basis-dressurøvelser for islandske heste. Bogen bliver et hit, men langt fra alle modtager budskaberne om hestegymnastik med kyshånd.

– Især schenkelvigningerne brokkede islændingene sig meget over. De ville ride hurtigt og ligeud, siger Lisa.

Gennem tiden har hun set, hvordan ridning og læring om rideteknik på islandske heste har forandret sig markant, både når det gælder tilridning, træning, sports- og kåringsridning. Tendenserne i den undervisning og ridning, der praktiseres i ridehuse, på baner og skovstier, er ofte direkte påvirket af de præstationer, som topryttere viser og bliver belønnet for til store mester-skaber.

– I 2005 så jeg for første gang en islandsk hest gå i konsekvent holdning i tølt til VM i sport. Det så flot ud, men der fulgte mange dårlige ting og hård ridning med, da andre ryttere også ville have deres heste til at gå sådan, fortæller hun.

For meget holdningsfiksering

De sidste 15 år har der været stort fokus på hestens holdning, særligt i tølt. Blandt ryttere, dommere og undervisere hersker der blandede meninger om, hvordan den korrekte hovedholdning og form skal være.

– I dag er der efter min mening opstået alt for meget holdningsfiksering i alle gangarter. Hestene

bliver pakket ind i siderne, tvunget ned i en for dyb hovedholdning og stiver sig i skuldrene og ryggen. Her opstår alt for mange fejl og stivheder, og det virker ikke rart for hesten, pointerer Lisa, der er varm fortaler for, at det skal være behageligt at være hest – hele vejen igennem.

– Jeg håber, at vi fremover får mere fokus på rigtig bæring og rigtig ridning, så hestene bliver løse på tøjlen, fine i munden, løfter i skulderen. Lige nu ser jeg heldigvis den tendens hos nogle af de bedste ekvipager i Island og fx hos den danske hingst Abel fra Tyrevoldsdal. Han går med en fin, blød åben form. Det er resultatet af kontaktfuld ridning, hvor hesten er velrejst, stolt og har et godt glimt i øjet. Det vil jeg gerne se mere af.

Jeg håber, at vi fremover får mere fokus på rigtig bæring og rigtig ridning, så hestene bliver løse på tøjlen, fine i munden, løfter i skulderen."

I det hele taget er sport på højt plan blevet til shows, hvor der ikke må være den mindste fejl. Det kan også blive alt for stramt, for anstrengt og for nørdet, mener hun:

– Vi ser mange af de samme heste igen og igen – år efter år til mesterskaberne, fordi det tager lang tid at uddanne en hest til at kunne præstere så korrekt på det niveau. Nogle af dem virker nærmest slukkede. Jeg savner flere friske pust og flotte, stolte dyr på banen, der har glimt i øjet og som også får lov til at lave en taktfejl, se ud til højre eller tage et forkert åndedrag. Der skal også være plads til at være hest i det der.

Generelt ser hun dog, at hestefolk i alle aldre og fra alle ryttersegmenter har fået én vigtigt ting til fælles. De vil gerne være bedre til at ride.

– Jeg har store hold gæster fra Norge, Sverige og Danmark, der kommer her for at ride og hygge sig. Jeg oplever, at folk i langt højere grad end tidligere vil lære at ride, og de vil gerne være gode til det. Næsten ingen gider ride langture mere, som mange gjorde før. De vil lære at ride, og de vil hygge sig

Benene frem og vægten tilbage hos rytteren.
Det var instrukserne til islandshesterytterne de første år.

Blød og åben form i tølt hos hingsten Abel fra Tyrevoldsdal med rytteren Sys Pilegaard.

sammen – høj som lav. Det sociale samvær er stadig en stor ting.

Ét område, hvor man stadigvæk rider de lange ture igen og igen, er på turridningsstederne. Der har hestene travlt og bliver brugt massivt i nogle måneder om året.

– Måske er tiden også til at se på, hvor meget en turridningshest går, og hvad der er i orden for de heste, indskyder hun.

Hvordan føles det for hesten

Fremover håber Lisa, at vi i højere grad vil fokusere på hestens velfærd under ridning og håndtering. For der er sket meget på begge fronter, siden der stod 90 robuste naturheste på ovalbanen på

Flødalvej, der blev tilredet over en weekend, og det er ikke altsammen positivt.

– Det er dejligt, at folk vil lære at ride rigtigt. Vi ser meget mere smuk og meget mindre grov ridning i dag end for bare ti år

siden, hvor mange ryttere bumlede rundt i trav og viste grov ridning selv i de høje klasser. Det er også dejligt, at vi udvikler gode heste med gode gangarter. Men vi skal altså huske at lade de dyr komme ud! Ikke alle islandsheste har et godt hesteliv, og det er ikke blevet bedre med årene. Mange

steder, både her i landet og på Island, lever hestene næsten hele deres liv i bokse, og sådan bliver det nu ikke her. Det kan godt

være, at jeg er gammeldags, men jeg er ikke til en slukket, overslank bokshest. Det er ikke et liv for nogen.

Tankegangen er at sætte sig i dyrenes sted.

– Jeg siger tit til mine elever og kursister: Prøv hele tiden at sætte dig i hestens sted. Hvordan vil det være for din mund, hvis der var konstant, uroligt træk og pres fra et bid? Hvordan ville det være for dig at bo alene i en boks og komme ud en time om dagen på en lille jordfold? Vi mangler at tale om, hvordan det er at være hest i alt det her. Derfor skal vi lære både de gamle og unge ryttere, at de skal huske at holde fokus på fantastisk flot ridning og sprudlende, glade heste. 🐾

“
Jeg siger tit til mine elever og kursister: Prøv hele tiden at sætte dig i hestens sted.”

Instruktørernes instruktør inddrager ny viden:

DRESSURENS SYSTEMER OG EVIDENSBASERET TRÆNING VINDER INDPAS

Anne Sofie Nielsen er optaget af at formidle evidensbaseret ridning, som er den mindst stressende måde at træne på for hesten. Som lærer og censor på DI's instruktøruddannelse ønsker hun at se flere afslappede og løsgjorte ekipager på landets skovstier og ovalbaner.

[Tekst: Pernille Engsig Eskildsen Foto: Arkiv & privat]

Jeg oplever, at folk rider meget pænere i dag end for 10-15 år siden. Prøv bare at se gamle billeder fra stævner og ture. Det er virkelig sjovt at se forskellen på, hvordan vi sad på en hest dengang, og hvordan vi rider nu. Det er en udvikling, der på en eller anden måde er sket lige så stille, siger Anne Sofie Nielsen.

Hun ser flere gode heste og flere dygtige ryttere. I det hele taget er der en øget professionalisme omkring konkurrencernes set-up.

– Stemningen og måden man konkurrer på har ændret sig. Der er ikke så mange gode rytterfester mere, men det er stadig sjovt og hyggeligt. Der er styr på programmet, speakeren har tjek på navne og tidspunkter. Der bliver også stillet større krav til dommere og baner. Med Icehorse Festival og WorldToelt strækker stævnesæsonen sig over flere måneder, hvor alle strammer sig an.

Som censor og underviser på DI's instruktøruddannelse har hun selv et hav af instruktøruddannelser og meritter med sig. Danmarks mester i T2, femgang, stilpas,

pasløb og firgang, 18 landsholdsplasser senest i 2018, medaljer ved NM, medlem af FT (islandsk lav af hestetrænere) og meget mere. I dag arbejder Anne Sofie på Stutteri Nord ved Græsted på Sjælland, der er hendes og hendes mands stutteri. Hun underviser desuden islandshesteryttere på alle niveauer i ridning.

Stjæler med arme og ben

Som én af de mest erfarne rideinstruktører i landet har hun været med til at præge uddannelsen af instruktører. Når du får undervisning af en instruktør, som er uddannet under Dansk Islandshesteforening, har Anne Sofie Nielsen været med til at forme instruktørens måde at opbygge ridetimens indhold og struktur.

Hun oplever en dynamisk og plastisk islandshesteverden, der konstant er i rivende udvikling. En verden, som lige nu er under stærk påvirkning af ny viden om dyreadfærd og biomekanik og som samtidig henter inspiration fra andre og markant

ældre rideformer. I forhold til for eksempel klassisk dressur, der har århundreder på bagen, er islandshestesport og ridning samt den målrettede avl af rideheste nemlig forholdsvis ny med sine 50-60 år.

– Jeg er 48 år, og da jeg begyndte at ride som barn, brugte man ikke at ride dressur på islandske heste, hvor vi prøvede os meget frem. Men det har forandret sig de sidste 20 år. I det danske islandshestemiljø henter vi inspiration fra dressurens verden og fra Island. For der er en god kultur hos os islandshestefolk.

– Vi er åbne og interesserede i alt, hvad vi kan tage ved lære af. Vi stjæler med arme og ben, siger Anne Sofie og nævner almindelig dressur, klassisk ridning, western, væddeløbsverdenen...

Systematik fra dressurens verden

– Især dressur har en kæmpe indflydelse på, hvordan vi rider islandske heste i dag, understreger hun og uddyber:

Anne Sofie Nielsen i rød jakke bagerst rider Sæfaxi fra Susja til NM i 1996 i femgangsfinalen.

– Dressurridning tilfører træningssystemer og værktøjer som fx dressurens uddannelsesskala. Vi overtager og tilpasser noget af det, så vi kan uddanne vores heste med en højere grad af bevidsthed om, hvad det er, man skal gøre eller ikke skal gøre – og hvornår. Det betyder, at du ikke bare rider på en fornemmelse, som vi har gjort gennem mange år. Træningen bliver mere specifik, når du bruger dressurens systemer til fx at sætte ord på: Når jeg laver den her øvelse, forbedrer jeg det og det.

Anne Sofie Nielsen ser mange aftryk fra dressurridning i islandshesteridning.

– Vi overtager nogle af idealerne fra dressurverdenen og stjæler værktøjer som at

sidde pænt, at ridningen skal se harmonisk ud og føles harmonisk og let for rytter og hest. Vi har ikke længere en accept af, at ekipagerne til ser anspændte ud. Det er på

“
*Vi har ikke
længere en accept
af, at ekipagerne
ser anspændte
ud. Det er på vej
væk.”*

vej væk. Tidligere så vi mange flotte heste i sportskonkurrencerne, der ikke var tilpasse, men anspændte fysisk og mentalt. I dag vil vi stadigvæk gerne have højt tempo, samling og et godt udtryk, men hestene skal være løsgjorte og afspændte, forklarer hun og berører det, der i virkeligheden er udgangspunktet: hestene.

– Det er så vigtigt, at man som rytter prøver at ride på gode heste og mærker, hvordan det skal føles, når det er ”rigtigt.” Mange gange underkender vi hestens betydning for hele præstationen. Du er

Forskning i hestevelfærd og ISES

ISES er en sammenslutning af forskere, der indsamler og formidler viden og ny forskning om hesteadfærd og hestevelfærd. ISES' mission er at promovere og støtte objektiv forskning, forbedre praksis og forbedre hestens velfærd og velbefindende i deres interaktion med mennesker.

Læs mere:
equitationsscience.com

ikke bedre, end den hest du har. Gode ryttere rider ofte på mega gode heste, og dem er der heldigvis kommet mange flere af. De heste, vi rider på nu, er generelt meget bedre end for bare ti år siden, for vi avler heste af bedre kvalitet, der har nemmere ved at gå flot og korrekt.

Forskningsbaseret ridning

Anne Sofie har gennem mange år stået for uddannelsen af instruktører i Dansk Islandshesteforening. Indholdet i uddannelsen er hovedsageligt baseret på et svensk forløb, som DI overtog for omkring ti år siden. Her inddrager og tilføjer Anne Sofie løbende ny forskning og viden i materialet.

Anne Sofie Nielsen

Danmarks mestertitler i forskellige discipliner. Fra 1991 til 2018 var hun på det danske landshold 18 gange med 10 forskellige heste. Tilknyttet DI's instruktøruddannelse som censor og underviser. Uddannet instruktør i Dansk Islandshesteforening, medlem af den islandske beriderforening FT siden 1992. Tilridningsprøve, trænerprøve, uddannet ridelærer-C og ridelærer-B, FEIF-matrix Level 3. Certificeret Life and Business coach, uddannet audiologopæd. Er i gang med en coachuddannelse hos Danmarks Idrætsforbund om mentalcoaching i konkurrence- og eliteidræt. Driver egen virksomhed med stutteri og undervisning.

Viden, som hun bruger målrettet, når hun underviser instruktørerne i at undervise andre, og viden, der betyder, at hestevelfærd under træningen er blevet en vigtig del af pensum.

– For tiden ser jeg en ny strømning, hvor hestevelfærd kommer mere og mere ind i træning og ridning. Der bliver forsket som aldrig før i hesteadfærd, og hvordan man træner bedst muligt.

Anne Sofie Nielsen følger ivrigt med i, hvad der sker omkring fodring, biomekanik og træning. Hun deltager bl.a. i konferencer arrangeret af ISES (International Society for Equitation Science), der er en sammenslutning af forskere, som indsamler og formidler al ny viden om heste.

– Forskning bliver omsat til evidensbaseret træning, og de retningslinjer er godt på vej ind i vores verden nu. For eksempel omkring signalgivning fra rytter til hest. Her sætter vi – også i instruktøruddannelsen – fokus på, at du har og giver signaler, som hesten forstår og at du for eksempel ikke trykker på speederen (driver) samtidig med, at du står på bremsen (anholder på tøjlen) og beder hesten stoppe. Det er helt fra basis som signaler til frem. Stop. Flyt forparten. Flyt bagparten. Når du kombinerer signalerne, kan du ride alle former for dressurøvelser. Det er systematisk og nemmere for hesten at forstå for rytter og hest.

Anne Sofie Nielsen forklarer videre:

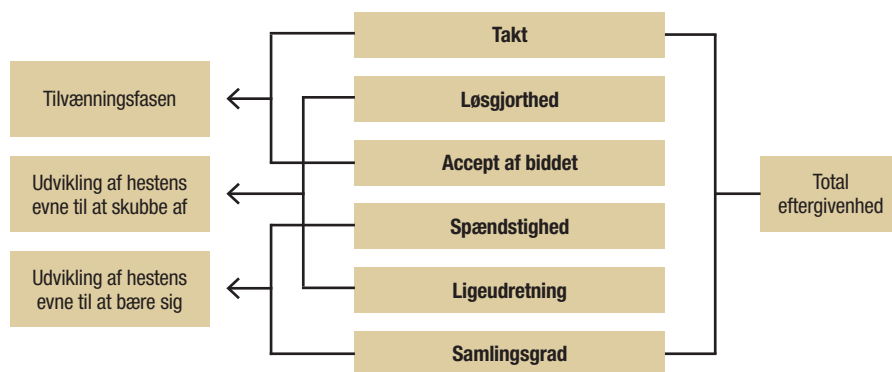
– Det er evidensbaseret træning baseret på undersøgelser, hvor forskerne bl.a. måler stress, indholdet af kortisol i blodet og hjerterytme hos hestene under forskellige former for træning og ridning. Derfor kan man efterhånden pege på, hvad der er den bedste og for hesten mindst stressende måde at blive trænet på. Lige nu bruger jeg meget krudt på at introducere det, og vi tager hele konceptet bag med gennem alle instruktøruddannelserne.

Fejlretning og klare signaler

Principperne kan implementeres af ryttere på alle niveauer, og de kan bruges til at analysere, hvor et problem – for eksempel et gangartsproblem som forkert takt – opstår, og hvordan man løser det ved at bruge signaler, som hesten har lært og forstår.

– Før i tiden red vi også mange dressurøvelser, men nu ved vi mere præcist, hvad de forskellige øvelser kan bruges til. Vi kan analysere os frem til, hvor det gik galt, og hvordan vi kan rette fejlen ved at kommunikere på en måde, som hesten forstår. Måden at fejlfinde og at korrigere fejl på bliver anderledes, siger hun.

Samtidig understreger Anne Sofie Nielsen, at en del ryttere kommer til at stille nogle krav, som hesten ikke kan opfylde. Muligvis fordi den er fysisk begrænset.

System fra dressurverdenen

Træningsskalaen fra Dansk Rideforbund er med til at uddanne dressurheste korrekt i en systematisk proces – et gymnastikprogram mod en fysisk og mentalt velforberedt hest. Skalaen består af tre faser. Tilvænningsfasen: takt, løsgjorthed og accept af biddet. Udvikling af evne til at kunne skubbe af: løsgjorthed, accept af biddet, spændstighed og ligeudretning. Udvikling af evne til at bære sig består af: Spændstighed, ligeudretning og samling. Resultatet skulle gerne være en smidig og 100 procent samarbejdsvillig hest. I islandshesteverdenen er mange ryttere og instruktører inspireret af systemet, som kan tilpasses gangartstræning.

Anne Sofie Nielsen (t.v.)
 rider Sæfaxi fra Susja til
 hingsten Darri fra Kampholtis
 akomskåring.

– Når du beder hesten om noget, som den ikke vil gøre, er det ikke fordi den er dum eller stædig. Den forklaring har vi brugt i mange år, men den er på vej ud. Enten forstår hesten det ikke, ellers har den lært noget forkert. Det kan også være, at den ikke kan udføre øvelsen på grund af noget fysisk som smerte eller en skade.

Anne Sofie Nielsen skæver stadig til Island og finder inspiration der. Islændingerne og en del danske top ryttere er for tiden inspireret af klassisk og portugisisk ridning. Det viser, at interessen for at udvikle sig som rytter er enorm og vidtspændende. En tendens hun ser i alle segmenter af hestefolk.

– Mange skovtursryttere og kursusryttre bruger tid og penge på at få undervisning uden at konkurrere. De kan bare godt kan lide at udvikle sig og blive bedre, og der er stor søgning på viden. Se bare på klubberne. De udbyder alverdens aktiviteter som ridekurser, foderforedrag, tandpleje, hestefysioterapeuter, rytteryoga, rideinstruktører, clinics, TREC og meget mere.

Hvad sker der fremover, tror du?

– Vi får et stigende fokus på løsgjorte afspændte, veltilpassede heste, og det er ekstremt vigtigt. Det er nemmere at træne en hest, der har godt, og som er afspændt og rolig. Jeg håber også, at vi kommer til at se

flere konkurrencer i Gædningafimi, som netop er en blanding af gangarter og dressurøvelser, hvor man kigger på, hvor veluddannede hestene er. – Der er lige kommet et regelsæt fra Island, som beskriver konkurrencens reglement og bedømmelse. Det skal jeg til at se nærmere på. Vi kommer heller ikke udenom etikken. Som hesteejere og ryttere er vi forpligtet til at sørge for, at vi rider og træner på den mest skånsomme måde. Det, der foregår, skal selvfølgelig også være okay for hestene. Endelig er der et sikkerhedsmæssigt aspekt, for der sker stadigvæk for mange uheld i ridesport. En rolig og tryk hest er sikrere at ride på. 🐾

FORSKEREN

[Tekst & foto: Janne Winther Christensen, forsker ved Institut for Husdyrvidenskab, Aarhus Universitet]

Føllets nysgerrighed overfor nye objekter afspejler dets nysgerrighed senere i livet og afslører muligvis også dets indlæringsevne. Nye forskningsresultater viser, at nysgerrige heste har lettere ved at lære nye opgaver.

FOKUS
Indlæring

Helt ny forskning Nysgerrige heste er bedre til at lære

Hvordan reagerer dine heste, hvis du sætter noget nyt, fx en plastikkasse, ud på deres fold? Hvilke heste er nysgerrige og nærmer sig kassen? Hvilke heste undgår den? Vil nogle af hestene røre ved eller bide i kassen? Et nyt forsøg viser, at hestes nysgerrighed hænger sammen deres indlæringsevne. I forsøget klarede de nysgerrige heste sig bedre end de ikke-nysgerrige i to forskellige typer indlæringstests. Hvis en hest var nysgerrig som føl, var den det typisk også senere i livet.

Dyr's indlæring og kognitive evner og faktorer, der påvirker de evner, har stor videnskabelig interesse. Hos mennesker og primater er det påvist, at nysgerrighed er en underliggende egenskab, som har betydning for indlærings- evnen. Men vi ved ikke meget om emnet hos husdyr som heste. Tidligere undersøgelser har vist, at stress

og frygtssomhed har en negativ effekt på indlæring og præstationsevne. Fx viste et tidligere forsøg, at de heste, der var mest nervøse i en frygttest, havde en dårligere præstation i en indlæringstest i en stressende situation (ukendt miljø). Dermed er emnet også relevant i praksis, hvor vi netop er afhængige af hestens indlæringsevne i forbindelse med træning og omgang med hesten.

Nye ting, frygt og nysgerrighed

I denne undersøgelse målte vi hestes frygtreaktioner og nysgerrighed overfor ukendte objekter og sammenlignede reaktionerne med deres indlæringssevne i to helt forskellige typer af indlærings-tests. I forsøget deltog 44 DV (Dansk Varmblod, red.) føl (16 hingste og 28 hopper) fra samme stutteri. Føllene og deres mødre var deltagere i en større undersøgelse omkring hoppe-føl interaktioner. De var alle relativt uhåndterede, men da føllene var ca. 4,5 måneder gamle, blev de vænnet til at gå med deres mor ind i et testområde (en mindre indhegning på deres store fold). Testområdet bestod dels af et klargøringsområde, og dels af en forsøgsarena (se figur 1). Føllene blev trænet til at vente i klargøringsområdet, mens hoppen blev trukket hen i den modsatte ende af forsøgsarenaen, hvor der var foder. Når hoppen var på plads, blev føllet guidet ind i forsøgsarenaen og kunne derefter gå hen til sin mor. Under forsøget blev forskellige objekter, som føllene aldrig havde set før, sat frem mellem indgang og hoppen. Føllet skulle derved gå forbi objekterne for at komme hen til hoppen, og vi målte føllets reaktioner (adfærd og puls). Nogle føl løb hurtigt forbi objekterne og hen til hoppen, mens andre føl gav sig til at undersøge objekterne eller endda lege med dem. Netop den reaktion viste sig senere at hænge sammen med føllenes indlæringssevne, idet de nysgerrige føl klarede sig bedre i indlærings-tests ved 1-års alderen i forhold til de ikke-nysgerrige føl.

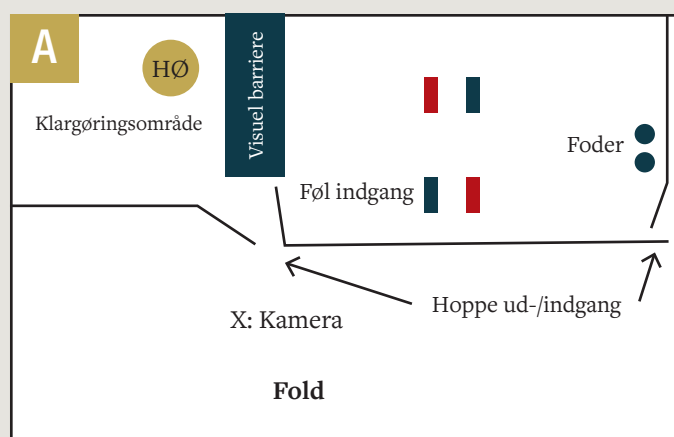
Indlæring hos føl

Føllene blev fravænnet, da de var 7-9 måneder gamle, og de blev derefter opstaldet i gruppebokse. Et par måneder efter fravæningen blev hestene trænet til at få grime på og blive trukket med, hvorefter deres indlæringssevne blev undersøgt. Indlæringssevne hos heste måles ofte i standardiserede tests, hvor hesten fx skal lære at kende forskel på to figurer, og kun når hesten vælger den korrekte figur, får den en foderbelønning (såkaldt diskriminationstest). I forsøget brugte vi netop en sådan diskriminationstest, hvor hestene skulle lære at vælge den rigtige ud af to forskellige spande, som skiftede plads i en bestemt rækkefølge (se figur 2b). Jo færre fejlvalg hestene laver i en sådan test, desto bedre er deres indlæringssevne. Derudover brugte vi en test baseret på negativ forstærkning, hvor hestene skulle lære at flytte

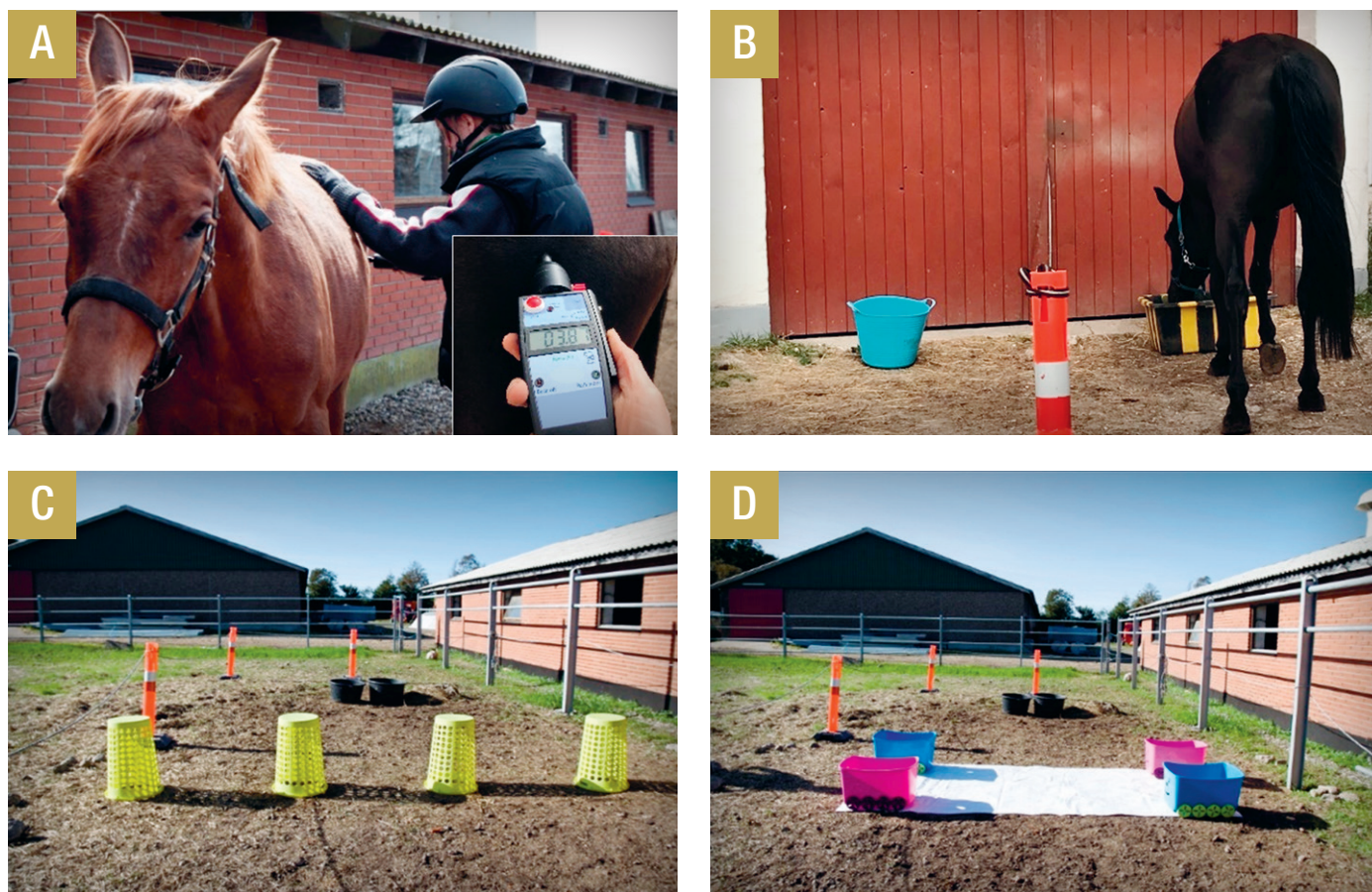
sig til siden for tryk for bagparten. Vi anvendte et såkaldt algometer, som måler præcis hvor meget tryk der skal til, før hesten flytter sig (se figur 2a). Jo bedre hesten lærer, desto stejlere er hældningen på dens indlæringskurve, dvs. der skal mindre og mindre tryk til at flytte hesten. Meget træning og ridning er jo baseret på netop denne type af indlæring (negativ forstærkning, fx schenkeltryk og tøjletræk).

Vejen til foderet

Efter indlærings-testene blev hestenes reaktioner overfor ukendte objekter igen testet. Inden testen blev hestene tilvænnet til at gå alene ind i forsøgsarenaen og direkte hen til en foderbalje, som var placeret i den modsatte ende, hvor de åd i to minutter. Når hestene kunne det, placerede vi grønne kurve midt i forsøgsarenaen, som hestene skulle passere for at komme hen til foderet ➡

Figur 1. Hestenes reaktioner overfor ukendte objekter blev testet allerede ved 5 måneders alderen. Føllet blev tilvænnet til at vente i et klargøringsområde, mens hoppen blev trukket uden om forsøgsarenaen og hen til to foderbaljer i den modsatte ende. Når hoppen var på plads ved foderbaljerne, blev føllet ledt ind i forsøgsarenaen, hvor det kunne gå frit rundt og hen til hoppen. Under selve testen blev nye objekter (plastik og farvede kasser) placeret mellem indgangen og hoppen, og føllets adfærdsreaktion og puls blev målt.

Figur 2. Da hestene var ca. 1 år gamle, blev deres indlæringsevne undersøgt i to helt forskellige typer af indlæringstests. I den ene test (indlæring gennem negativ forstærkning) skulle hestene lære at flytte sig for tryk på bagparten, og trykket blev målt med et algometer (a). I den anden test (diskriminationstest) skulle hestene lære at vælge den rigtige spand, som skiftevis var placeret til højre eller venstre, for at få en foderbelønning (b). Derudover målte vi hestenes reaktioner overfor ukendte objekter (c) samt deres reaktion over for de objekter, de havde mødt da de var 5 mdr. gamle (d).

(se figur 2c). Nogle heste gik slet ikke hen til kurvene, andre løb hurtigt imellem dem og hen til foderet, mens andre heste gav sig til at undersøge, vælte og bide i kurvene. Det viste sig, at de heste, der var nysgerrige som føl, også var nysgerrige som 1-års ungheste. Derudover undersøgte vi også hestenes reaktioner over for de samme objekter, de havde set i testen, da de var fem måneder (se figur 2d), og var der god sammenhæng mellem deres reaktioner i de to objekt-tests – både i adfærd og puls. Vi fandt også, at de nysgerrige heste klarede sig bedre i begge indlæringstests. De lavede færre fejlvalg i diskriminationstesten (se figur 3), og de havde en stejlere indlæringskurve i tryk-testen, dvs. at der skulle bruges mindre og mindre tryk til at få dem til at flytte sig til siden i forhold til de ikke-nysgerrige heste.

Det kunne være super spændende at undersøge, om man kan øge hestes nysgerrighed ved systematisk at belønne dem for at være nysgerrige...”

Nysgerrige heste med bedre indlæring

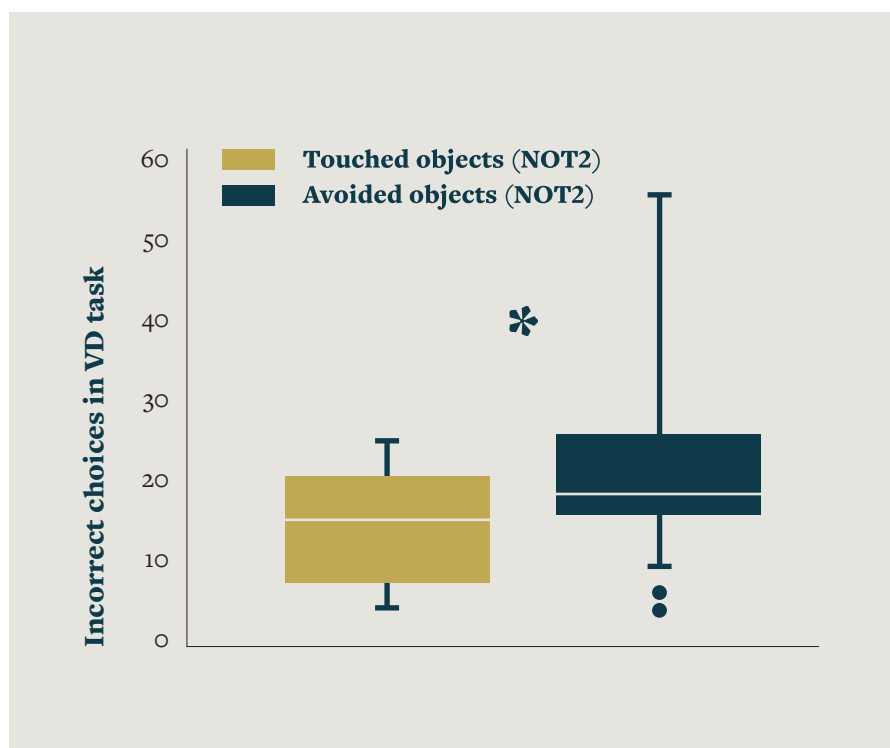
Vores resultater tyder altså på, at nysgerrige heste har en bedre indlæringsevne, hvilket ikke tidligere har været vist hos heste eller andre husdyr. Det er interessant at bemærke, at nysgerrighed ikke var en direkte fordel i

de to anvendte indlæringstests. Tidligere undersøgelser med primater har nemlig været kritiseret for, at indlæringstesten favoriserede nysgerrige dyr, fx ved at dyret skulle undersøge et testapparat for at løse opgaven. Det var ikke tilfældet med de tests, vi brugte i dette hesteforsøg. Det kunne være super spændende at undersøge, om man kan øge hestes nysgerrighed ved systematisk at belønne dem for at være nysgerrige over nye ting – evt. i en sensitiv periode i en ung alder – og om en sådan manipulation af nysgerrighed også resulterer i bedre indlæringsevne! Det håber jeg at kunne finde midler til at undersøge i fremtiden.

Den lange vej fra idé til forskningsartikel

Der er lang vej fra en idé bliver til en international forskningsartikel. Først skal der skaffes finansiering til projektet, hvilket bestemt ikke er en let opgave inden for hesteforskning.

Hvis det lykkedes (nogle gange efter flere år), skal forsøgsplanen gennemtænkes og finjusteres. Derefter skal der findes venlige hesteejere, som vil lade os låne deres heste til forsøget, hvilket heldigvis ikke plejer at være et problem. Derudover skal der skaffes forsøgsudstyr og personale – ofte frivillige studerende og praktikanter fra ind- og udland. Derefter skal der laves pilotforsøg, hvor alle metoder og udstyr afprøves, så man ved, at alt fungerer, som det skal. Endelig skal hestene håndteres og tilvænnenes til forsøgssituationen, så man er sikker på, at det er præcis det man udsætter dem for i test-situationen, som de reagerer på og ikke alt muligt andet, fordi de ikke var ordentligt tilvænnet til forsøgsarenaen eller udstyret. Det er klart, at skal heste følges fra føt til voksen, så foregår forsøget også over en lang periode. Når forsøget er gennemført, og data er i hus, begynder arbejdet med videoaflysning, databearbejdning og statistisk analyse, hvorefter den videnskabelige artikel skal skrives og resultaterne præsenteres og diskuteres. Endelig indsendes artiklen til en international, videnskabelig journal, hvor den videresendes til to anonyme bedømmere (andre forskere inden for området), der vurderer om artiklen (og dermed forsøget og resultaterne) er af en kvalitet, der retfærdiggør publicering i en videnskabelig journal. Bedømmerne skriver kommentarer og forslag, som så overbringes til forfatteren. Derefter tilrettes artiklen, og den sendes endnu engang til gennemsyn hos bedømmerne. Hvis artiklen er tilfredsstillende, accepteres den til publikation, og hvis ikke afvises den. Processen fra indsendelse til publicering kan tage fra 4-5 mdr. til 1 år.

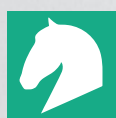
Figur 3. De mest nysgerrige heste, som rørte ved de ukendte objekter (gul søjle) lavede færre fejlvalg i indlærings testen, hvor hestene skulle lære at vælge den rigtige spand, i forhold til de ikke-nysgerrige heste som ikke rørte ved objekterne (blå søjle).

Resultaterne som præsenteres i denne artikel er under bedømmelse hos et videnskabeligt tidsskrift og forventes publiceret senere på året:

J.W. Christensen, L.P. Ahrendt, J. Malmkvist og C. Nicol, 2020. Exploratory behaviour towards novel objects is associated with enhanced learning in young horses (under review).

Tidligere undersøgelse vedr. sammenhængen mellem frygtssomhed, stress og indlæring:

J.W. Christensen, L.P. Ahrendt, Lintrup, R., Gaillard, C., Palme, R., Malmkvist, J., Does learning performance in horses relate to fearfulness, baseline stress hormone, and social rank? *Applied Animal Behaviour Science* 140, 44-52. 🐾

KONGERIGET
DANMARKS
HESTEFORSIKRING

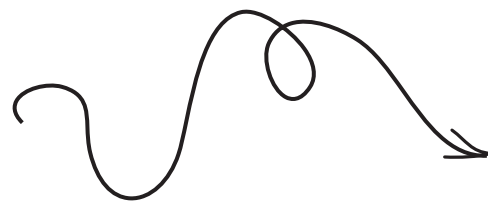
PRISEKSEMPEL:

**Livsforsikring inkl.
akut operations-
dækning
v/ kr. 25.000,-
1.476,-/ÅRLIGT**

KONTAKT OS & HØR NÆRMERE

WWW.KDH.DK

Selvforglemmelse og nattergaleture

– Den islandske hest er *hesten* for kvinder, der kommer tilbage til ridningen efter en lang pause, siger Pernille Stensgaard.

Hun red fra hun var 11 til hun var 16, og de næste 30 år savnede hun livet med hestene. Da børnene var store, og karrieren som journalist på Weekendavisen kørte, tog hun mod til sig og startede på en rideskole ved Dyrehaven nord for København.

– Jeg havde en stor længsel efter eventyr. At komme tilbage til min ungdom og bruge kroppen. Jeg startede på store heste

som 46-årig på et børne- og begynderhold, hvor nogle af forældrene sad og kiggede på. De undrede sig nok over, hvad den voksne dame lavede der, griner hun på FaceTime-forbindelsen.

Ridetimer krævede mod

På mange måder var det udfordrende at tage ridning op igen efter det, som Pernille Stensgaard kalder "en lang lortepause, som jeg fortryder."

Efter alle de år, hvor jeg var blevet dygtig og succesfuld i mit arbejde var det svært at skulle kravle ned ad rangstigen..."

Stafetten er denne gang forbi Pernille Stensgaard, der er journalist og forfatter til bogen "Den fantastiske historie om islænderen i Danmark." Hun begyndte at ride som 46-årig efter 30 års pause. Nu er hun "lykkeligt optaget af heste".

[Tekst: Pernille Engsig Eskildsen
Foto: Les Kaner (pressefoto
Gyldendal) og privat]

– Det var nærmest ydmygende. Da jeg red som barn og ung, var det en slags selv-lært cowboyridning, så jeg kunne jo ikke ride. Efter alle de år, hvor jeg var blevet dygtig og succesfuld i mit arbejde var det svært at skulle kravle ned ad rangstigen og turde vise min svaghed frem. Være parat til at falde af, slå mig og bare ligne en idiot.

Hun følte sig ikke tilpas på rideskolen og begyndte at søge ud på Fogedgården, et islandshestecenter tæt på hendes sommerhus ved Tisvilde. På kort tid blev hun afhængig af de lange rideture i den smukke skov og købte to heste. En hoppe med føl.

Hver november eller december rider vi til mit sommerhus. Vi får gløgg og står i haven og drikker os småfulde og er glade i låget.”

– Gården med islændere var noget helt andet end rideskolen. Her kunne man gå ud på folden til 20 søde, selskabelige heste, som gerne ville have mennesker tæt på. På rideskolen kom man til en opsadlet hest, der

lige havde taget en runde – der manglede jo over halvdelen af alt det sjove ved at være sammen med hestene. Der var noget galt på den rideskole, hestene havde det bare ikke godt.

En parallelverden

På Fogedgården mødte Pernille Stensgaard en flok kvinder, der delte hendes interesse.

– Jeg opdagede, at der er mange kvinder i samme situation som mig. De har redet store heste engang og har haft en lang pause, før de begyndte igen. Vi laver så meget sammen, og vi har det simpelthen så sjovt. Vi er ens i alder og har en fælles, dyb interesse.

Hestene, naturen og de uendelige gentagelser af rideture udgør nærmest en parallelverden for hende og kvinderne på gården.

– Vi har lige været på Møn i tre dage med vores heste på et sted, hvor der er folde til hestene. Vi rider løs om dagen og har det sjovt om aftenen. Hver november eller december rider vi til mit sommerhus. Vi får gløgg og står i haven og drikker os småfulde og er glade i låget. Der er en årlig nattergaletur. Det er en magisk tur, hvor vi spiser sammen og rider ud ved tussmørke for at høre nattergalen. Vi snakker så meget, at vi nærmest ikke hører den. Om sommeren rider vi ned og svømmer med hestene. Vi kommer bare hjem med store, glad smil tværs henover ansigtet. Selv om det er en gentagelse af noget, vi har prøvet mange gange før, bliver vi ved med at synes, at det er sjovt. Vi er væk hjemmefra

Pernille Stensgaard

Alder: 60 år

Bopæl: Indre København. Befinder sig ofte i sommerhuset i Tisvilde, som ligger tæt på Fogedgården, hvor hendes heste er opstaldet.

Antal heste: To: Felix fra Fogedgården på 12 år og hans mor, Fura på 22.

Jeg ser op til: Den tyske kulturhistoriker Ulrichs Raulff.

.....

Yndlings...

Hestefarve: Det må være skimmel. Så længe det varer. Jeg har en hvid og en rød hest, det er også fine farver.

Sted: Tisvilde Hegn.

Hest: Min egen Felix fra Fogedgården efter Dár frá Kjartansstöðum.

Sportsdisciplin: Jeg interesserer mig ikke for konkurrencer, men jeg interesserer mig for bøger. Jeg vil gerne anbefale Ulrichs Raulffs bog om hestens kulturhistorie, *Farewell to the Horse. The Final Century of Our Relationship*. Den er krævende, men den er fandme god!

halve og hele dage, og mændene kan bare vove at sige pip. Vi kan ikke finde på noget skæggere at lave.

Hvorfor gør vi det?

– Jeg tror, at kernen i det er en stærk selv-forglemmelse. Man er så rettet mod hesten, at man glemmer sig selv, arbejdet, problemer, stress, travlhed, ting man skal, ting, der kører rundt i hovedet. Alle de tanker ryger ud af hovedet på mig, når jeg rider. Vi bliver bedre og dygtigere til at ride og forstå vores heste, det er også stort. Det er så fascinerende at være i kontakt med en anden art. At føle, at man kommunikerer med en anden art.

Når vi endelig kan finde ud af det med at ride, er det slut. Så dør vi. Inden da vil jeg gerne kunne tølte rent og hurtigt. Jeg vil gerne fortsætte med at sidde på et stykke natur ude i naturen så længe som overhovedet muligt.”

Ridning repræsenterer for Pernille Stensgaard noget evigt. Noget, hun aldrig får afsluttet. Heldigvis.

– Vi bliver aldrig færdige med at ride, og det har vi godt af. Vi er så resultatorienterede i alt, hvad vi ellers gør. Der er tit et mål med ridningen, men når resultaterne trænger sig for meget på, går det i kage. Så ryger glæden. Så er det bare et andet arbejde, og det skal det ikke være for mig. Nogle kan godt tåle at ride et stævne, men jeg kan ikke lide det, for jeg bliver så hidsig. Men jeg vil være dygtig til at ride, siger hun og fortæller om hendes udfordring med at få vallakken Felix til at gå hurtigt, taktren tølt

Jagten på perfektion

– Grisepas. Det er forsmædeligt ikke at kunne tølte rent. Vi øver os på sjette år, og det er så svært, når det ikke bare skal være luntehalløj i tølt. Det har jeg også godt af på en mærkelig måde – ikke at være dygtig. Det kan være en mental udfordring, for alle os voksne, der har styr på alt muligt. Her er der et sted, hvor det er svært, og hvor man er begynder. Jagten på perfektion er noget af det mest skadelige i vores samfund. Troen på, at man kan nå det hele og at man kan nå dertil, hvor alt er i orden, og hvor man er optimeret, er skadelig. Jeg tror, at ridningen er en god modgift, hvis man ikke forvandler det til et stykke andet præstation. Her taler jeg kun for mig selv, for nogle ryttere elsker jo at præstere.

Pernille Stensgaard er lige fyldt 60. Hun er i god form til langture og hestehygge, men nogle gange kommer katastrofetankerne snigende.

– Min store angst er den dag, hvor jeg ikke kan komme op på hesten mere. Det er ikke lige opover, men nogle gange får jeg ondt i fødderne efter en ridetur. Så tænker jeg, at nu må jeg hellere styrketræne og få de stærkeste fødder.

At blive bedre til at ride er noget af det allerbedste i hendes liv.

– Jeg troede, at jeg kunne ride, men jeg måtte lære det helt forfra, og det bliver bare

sværere og sværere, efterhånden som man bliver bedre til det. Jeg får undervisning en til to gang om ugen, og efterhånden forstår jeg, hvad det betyder ”at skyde skuldre, smide ryg, bære sig.” Det fede er, at Cristina Larsen, min ridelærer, tager hensyn til hesten. Vi tænker ikke i konkurrence, men vi går efter balance og at lære at kommunikere finere og finere.

Nye mål dukker op

– Lige når man lige frem til målet, flytter det sig, og så er det noget mere pissesvært, man skal lære. Når jeg fortvivler og tænker, at det tog seks år at få det der venstre bagben ind på plads, tænker jeg to år tilbage og indser, at der er sket en hel masse. Nu gør jeg noget, og så virker det. Så går hesten bedre. Øvelsen er bare at huske 185 forskellige ting på én gang og kombinere dem. Det er som at røre i en dej og spille på tromme samtidig.

Det er svært. Men når det lykkes, er det en aha-oplevelse, fortæller hun. Og så dør vi.

– Når vi endelig kan finde ud af det med at ride, er det slut. Så dør vi. Inden da vil jeg gerne kunne tølte rent og hurtigt. Jeg vil gerne fortsætte med at sidde på et stykke natur ude i naturen så længe som overhovedet muligt. Jeg vil gerne kunne forstå og aflæse hesten bedre. Jeg vil gerne vide mere om, hvordan man behandler hesten ordentligt. 🐾

KØB DIN BILLET TIL 8 DAGES ISHESTEFEST I 2021!

Billetter kan købes
på sporti.dk

**Bliv
Frivillig**

**Klub
rabat
i 2020**

Mere info på
vmdenmark.com

WWW.VMDENMARK.COM

**WORLD CHAMPIONSHIPS
FOR ICELANDIC HORSES**

1.- 8. AUGUST 2021 HERNING

VM 2021

World Championships for Icelandic Horses

 @vmdenmark #vmdenmark

 facebook.com/vmdenmark

KOSTVEJLEDEREN

[Tekst: Christina Kryder, uddannet agronom ved KU
og ansvarlig for St. Hippolyt Nordic Foto: Adobe Stock]

Stress og nytårsaften – hvad kan din fodring betyde?

Fyrværkeri kan for mange heste være en voldsom udfordring, og nytårsaften kan derfor være en meget stressende oplevelse. Hesten er et flugtdyr. Dens reaktion på høje lyde og brag vil ofte være at blive forskrækket og løbe væk. Fyrværkeri er tilladt at fyre af fra den 27. december til og med den 1. januar, og der kan købes fyrværkeri fra den 15. december til den 31. december.

Dog bliver der ofte skudt fyrværkeri af i løbet af december og januar, selv om det er ulovligt. Heste kan blive meget stressede i denne periode og i værste tilfælde gå i panik og gøre skade på sig selv eller andre. Derfor kan det være en rigtig god idé at tage nogle forholdsregler omkring jul og nytår, specielt hvis du har en hest, som er lydfølsom eller let bliver stresset, når noget i omgivelserne ændrer sig.

Hvad sker der i hesten under stress?

Historisk set er hesten et flok- og et flugtdyr, så det er naturligt for hesten at reagere på høje lyde eller miljøskift. Nogle vil også mene, at avlen har ført mere temperament med sig for at få den energi og gnist, der skal til på konkurrencebanerne. Det bliver en udfordring bl.a. omkring jul og nytår, hvor der fyres fyrværkeri af.

Stress beskrives, som en reaktion på en stimulus, der forstyrrer vores fysiske eller mentale ligevægt, og udløser "fight or flight" -responsen, hvilket forårsager

frigivelse af hormoner som adrenalin og cortisol.

Kort fortalt sker der små ændringer i hestens hjerne, mere specifikt i hypothalamus, som er den del af hjernen, der styrer det autonome nervesystem, der er den del af kroppens processer og reaktioner, som vi ikke selv kontrollerer. Her sker en kaskade af reaktioner og hormonudskillelser, som får binyrerne til at udskille adrenalin og cortisol. Hesten bliver urolig og/eller gå i panik. Dens hjerte slår hurtigere. Pulsene stiger. Pupillerne udvider sig, og den begynder ofte at svede.

Kortisol og blodsukker

Kortisol har mange funktioner i kroppen og har en naturlig døgnrytme. Derfor er det naturligt, at hesten på nogle tidspunkter af døgnet har et højere indhold af cortisol i kroppen. Kortisol hjælper bl.a. hesten med at stabilisere blodsukkeret, en vigtig funktion særligt sidst på natten, hvor det er længe siden sidste måltid. Dette sker ved at nedbryde glycogen til glukose i leveren, så den ikke får alt for lavt blodsukker. Først i det tilfælde, hvor der sker en overproduktion af stresshormoner i længere tid, er det skadeligt for hestens krop og psyke.

En stresset hest kan have let ved at få løs mave eller diarré, og det kan stå på i kortere eller længere tid afhængigt af situationen. Stress øger tarmens bevægelse. Ved kolik og forstoppelse kan det udnyttes til at få gang i maven igen. Derfor sker det nogle gange, at en trailertur til dyrlægen medvirker til, at hesten kommer af med gødning og får lettere ved at komme sig. Udover de fysiske tegn på stress er der også de psykiske tegn: adfærdsmæssige ændringer, aggression, uro, manglende appetit, depression eller øget angst og frygtssomhed. Det er vigtigt at kende sin hest godt og vurdere, hvordan du bedst kan hjælpe den i den pågældende situation. Når det gælder psyken, er det ofte de daglige rutiner, der skal ændres herunder foldkammerater, træning, staldforhold m.m. ^{[1] [2]}

Beroligende fodertilskud

Beroligende tilskud er populære, men har de rent faktisk en effekt på hesten, eller er det noget vi bilder os ind? De mest almindelige ingredienser i disse tilskud er B-vitaminer, magnesium, L-tryptophan og urterne baldrian og kamille. Baldrian (*Valeriana Officinalis*) er kendt for at have en beroligende og afslappende effekt på centralnervesystemet

og kaldes "naturens stesolid". Studier viser, at baldrian nedsætter centralnervesystemets aktivitet hos mus på en måde, der ligner phenobarbital ^[3]. Studier på heste sparsomme, selv om baldrian findes i forskellige fodertilskud. Men der findes en del studier på mennesker, hvor resultaterne er mere entydige i retning af en positiv effekt på søvn og søvnkvalitet ^[4]. Baldrian er i øvrigt på dopinglisten, og der er 48 timers karantæne. Kamille er en af de mest kendte urter, og de fleste beroligende tilskud til heste indeholder kamille, selv om studier i plantens effekt på heste er mangelfulde. Kamille er kendt for en beroligende effekt på mennesker og har desuden andre egenskaber så som fx antiinflammatorisk, muskelkræmper, mavesår og andre mave-tarm problemer ^[5].

Tryptophan og magnesium

Tryptophan er en aminosyre, som er forløber for neurotransmitteren serotonin, som modvirker aggression, angst og stress. Også her er den forskning, der er lavet på heste og disse tilskud mangelfuld. På andre dyrearter er der vist tendenser til at L-tryptophan har en beroligende effekt ^{[6] [7]}. Magnesium er kendt for at have en afslappende effekt på hestens centralnervesystem og muskulatur. Der er hos mennesker vist sammenhæng mellem magnesium og stress, fordi magnesium påvirker forskellige nervesystemer i kroppen ^[8]. I muskulaturen virker calcium og magnesium som antagonist, hvilket betyder, at de virker modsat hinanden. Calciums opgave i muskulaturen er, at få muskulaturen til at trække sig sammen i forbindelse med bevægelse. Magnesium får muskulaturen til at slappe af igen ^[9]. Ofte kan det være denne afslappende funktion i musklen, som virker beroligende på hesten. I forbindelse med, at muskulaturen slapper af, øges også blodgennemstrømningen, og muskelcellerne iltes bedre. Det kan have en positiv effekt på restitution efter arbejde, hvis hesten er øm eller har spændte muskler.

Hvad kan du gøre nytårsaften?

Med mindre hesten står så langt ude på landet, at der ikke er synligt nytårsfyrværkeri i nærheden, anbefales det at holde hesten inde nytårsaften. Det kan være en god idé på forhånd at vænne hestene til at have en radio tændt i stalden, så hesten er vant til radioen, så larmen ikke er ny for den på en aften som nytårsaften. Idéen med radioen

er, at den skal overdøve lyden fra fyrværkeri udenfor. Lad lyset være tændt i stalden, så det er sværere for hesten at se fyrværkeriet gennem vinduet. For nogle heste er det så overvældende en oplevelse, at det kan være nødvendigt at afskærme vinduerne eller at få noget beroligende af dyrlægen. Sørg for, at der altid er noget for hesten at tygge på, da tyggeaktivitet har en beroligende effekt. Kig til den flere gange i løbet af aftenen. Har du hesten i løbsdrift, kan dette være en stor udfordring, specielt hvis der går panik i flokken, og de løber gennem hegnet.

Tilskud med baldrian, kamille, tryptophan eller magnesium kan gives efter behov og kan måske give det sidste i forhold til at dæmpe stress. Det mest optimale er at undgå en situation, hvor hesten bliver stresset eller bange. Begrænsning af fyrværkeri i nærheden er uden tvivl den bedste måde at komme ind i det nye år.

– Så din hest også får et godt nytår. 🐾

Referencer

- ^[1] R. J. Geor, *Equine Applied and Clinical Nutrition, Health, welfare and Performance.*, Saunders, Elsevier, Edinburgh, 2013.
- ^[2] N. R. C. (NRC), *Nutrient Requirements of horses*, Washington DC: National Academy Press, 2007.
- ^[3] H. Hendricks, »Central nervous depressant activity of valerenic acid in the mouse,« *Planta Med*, pp. 1:28-31, 1985.
- ^[4] B. S., »Valerian for Sleep: A Systematic Review and Meta-Analysis,« *Am J Med*, p. 119(12): 1005-1012., december 2006.
- ^[5] J. Srivastava, »Chamomile: A herbal medicine of the past with bright future,« *Mol Med Report*, pp. 1;3(6):895-901, November 2010.
- ^[6] A. Grimmett, »Calmatives for the excitable horse: A review of L-Tryptophan,« *Vet. J.*, pp. 170; 24-32, 2005.
- ^[7] G. Noble, »Effects of a commercial dose of L-Tryptophan on plasma tryptophan concentrations and behavior in horses,« *Equine Vet. J.*, pp. 40 (1): 51-56, Januar 2008.
- ^[8] M. D. Cuciureanu, *Magnesium in the central nervous system*, Adelaide: University of Adelaide Press, 2011.
- ^[9] D. H. Jenkinson, »The nature of the antagonism between calcium and magnesium ions at the neuromuscular junction,« *J. Phys.*, pp. 30; 138 (3): 434-444, oktober 1957.

NU HAR ELIN OG CARLOTTA TAGET DET FØRSTE RYTTERMÆRKE

Dansk Islandshesteforening lancerede i september et nyt ryttermærkekoncept. Det er for alle, der ønsker sig et godt rytterliv baseret på fundamental viden om sikkerhed og hestevelværd. Nu har nogle af Danmarks første elever bestået *Ryttermærke 1*.

[Tekst: Kristina Christensen Foto: Privat]

Måske tilhører du den gruppe, der mener, at du allerede ved alt om at ride og omgås islandske heste? Alligevel har du muligvis tilegnet dig nogle uheldige vaner, der i sidste ende kan sætte din eller din hests sikkerhed på spil. Du kan også have vaner og mønstre, som ikke tjener god hestevelfærd.

Når vanens magt hersker, glemmer vi nemlig ofte at bruge vores opmærksomhed og vores sanser. Et ryttermærkeforløb kan være med til at åbne hesteholdere og rytteres øjnene for, hvordan deres adfærd påvirker hestens velfærd, og hvordan handlinger kan have konsekvenser for sikkerheden.

Hvad er DI's nye Ryttermærker?

DI's to nye Ryttermærker består af teoretisk undervisning og en teoretisk prøve, der skal tages via Danmarks Idrætsforbunds E-læringsplatform. Dertil kommer praktisk undervisning, hvor de teoretiske emner gennemgås.

Ryttermærke 1 er grønt, og Ryttermærke 2 er blå. Når man har gennemført et ryttermærke, får man både et diplom og en pin, der symboliserer interessen for at uddanne sig. Mærkerne tages i rækkefølge og giver tilsammen en grundlæggende forståelse for hestehold, håndtering og ridning af den islandske hest.

Hvordan kan et ryttermærkeforløb tilrettelægges?

Et ryttermærkeforløb kan strikkes sammen på forskellige måder afhængigt af, hvordan undervisningen gennemføres.

DI's ryttermærker er et basistilbud for alle islandshestemennesker. Det kan udfoldes bredt i landets lokalkubber, men også i øvrige sammenhænge, hvor der er fællesskaber omkring islandske heste. Elin og Carlotta tilhører den yngste målgruppe. De synes, at det har været sjovt at tage Ryttermærke 1.

Det kan for eksempel arrangeres med hyggelige klubaftener med socialt samvær og spising, hvor en gruppe kan sidde og tage e-læringsforløbet sammen. Et forløb kan også strække sig over et længerevarende forløb, fx på en efterskole. Bor man langt fra andre islandshesteejere, kan den teoretiske del af ryttermærkerne tages hjemmefra computeren inden den praktiske undervisning.

Instruktører er klædt på

Den praktiske undervisning varetages udelukkende af uddannede FEIF Level 1, 2 eller 3 -instruktører, der har deltaget i DI's ryttermærke-introduktionsforløb. Undervisningen varierer afhængigt af, om rytterne er børn,

Det er Elins mor, FEIF Level 2 instruktør Doro Schlesinger, der har undervist de stolte piger, der nu er blandt landets første, som har gennemført Ryttermærke 1. Doro fortæller, at pigerne gennemførte teoridelen på fineste vis, men at opsadling og ridning straks var lidt sværere. Men de seje piger var dygtige og bestod.

begyndere, garvede hesteejere, efterskoleelever eller noget helt andet.

Derfor skal man som arrangør som det allerførste kontakte en ryttermærkeinstruktør og give vedkommende en fornemmelse af målgruppen. Instruktøren og arrangøren arbejder herefter sammen om at skabe forløbet.

Prisen vil variere. Dog ligger det fast, at det teoretiske materiale er gratis for medlemmer af DI, og at det vil koste kr. 100 at få adgang til materialerne for ikke-medlemmer. Dertil kommer instruktørens honorar.

Alle omstændigheder omkring tilmelding og registrering af et ryttermærkeforløb er beskrevet under på islandshest.dk under fanen "Uddannelse". 🐾

FAKTA

Ryttermærke 1 og 2 er udviklet af Astrid Skou, der er uddannet træner og FEIF Level 3 instruktør fra Holar universitet i 2014.

DI har ansøgt og fået midler fra Danmarks Idrætsforbund til udviklingsarbejdet.

Dansk Islandshesteforenings ryttermærker er udviklet på grundlag af de islandske Knapamerki, Dansk Rideforbunds ryttermærker, og DI's "gamle" ridemærker.

BREVKASSE

Brevkassen er din mulighed for at stille spørgsmål om ernæring og sundhed af din hest. Mit navn er Christina Kryder, og jeg er uddannet agronom fra KU. Jeg har arbejdet som foderkonsulent hos St. Hippolyt siden 2008 og er i dag faglig ansvarlig for hele St. Hippolyt Nordic. Jeg skal forsøge efter bedste evne at guide og give dig svar på dine spørgsmål. Har du spørgsmål, så skriv til toelt@islandshest.dk. Skriv brevkasse i emnefeltet.

? Kære Brevkasse

Min hest fik af dyrlægen konstateret sand i tarmene. Ved røntgen blev der konstateret en del i bunden af bugen. Hun har været indlagt og er blevet renset godt igennem. Ved undersøgelsen inden hun kom hjem, var der ikke længere sand i tarmene. Jeg vil høre, om der er specifikke fodermidler, jeg kan bruge til at undgå sand i tarmene hos min hest i fremtiden? Min dyrlæge sagde loppefrøskaller, men er der andet jeg kan give hende.

Mange hilsner fra
Malene

! Kære Malene

Sand i tarmene er meget typisk for denne årstid – specielt hos de heste, som går meget ude uden at have tilstrækkeligt at tygge på. Men det handler desværre ikke kun om tyggetid, og det kan være en udfordring særligt hos nøjsomme racer at give dem tilstrækkeligt ude på folden, hvis de går der i mange timer.

Jeg vil tilslutte mig din dyrlæges råd om at fodre med loppefrøskaller hver dag og gerne i lidt større mængder end vedligehold. Du kan også anvende høfrø eller chiafrø, da de har lidt samme funktion i tarmen. De slider ikke helt så meget som loppefrøskaller, men det virker rigtig godt i kombination.

Hvedeklid har en god og udrensende effekt i tarmen. Du kan eventuelt finde en god mash med både loppefrøskaller, høfrø og hvedeklid, som du giver lidt af hver dag forebyggende. Derudover anbefaler jeg altid et opblødt fibertilskud, hvilket kan være enten hócobs, lucernecobs eller andre typer af opblødte fiberpiller, som øger flowet i tarmen. Sørg for, at det er godt vådt, så der kommer en masse væske ned i tarmen, der kan sætte gang i fordøjelsen og bevægelserne.

Håndteringsmæssigt vil jeg anbefale dig at give flere måltider hø eller wrap hver dag, så maven og fordøjelsen holdes i gang og hun

ikke går for mange timer uden noget at tygge på. Hvis heste bliver for sultne, er der større risiko for, at heste æder ting, som de ikke skal æde. Jeg anbefaler altid, at hø eller wrap gives hævet over jorden i et net eller i en kasse, så der ikke fodres direkte på jorden.

Du kan ikke undgå, at din hest vil æde lidt rødde eller små græsspirer og får jord og sand med op i tarmen, men du kan minimere det ved at ændre på dine fodringsrutiner og give den flere og mindre måltider om dagen. Du kan også lade den gå i løsdrift, hvor den ikke har adgang til jord, eller hvor der fx er halm, så den har noget beskæftigelse. Det er altid en balancegang, men det handler om, at du både ændrer staldforhold, fodrings- og management rutiner, så du kan minimere de timer, hvor hesten går på en fold med mulighed for at gå og æde jord. Det kræver, at din hest forhindres i at æde

jord, hvis den "onde" cirkel skal brydes.

Jeg håber, at det har givet dig lidt input til, hvordan du kan håndtere det i fremtiden. Jeg ønsker dig mange gange held og lykke og god bedring med din hoppe. 🐾

Med venlig hilsen
Christina

Det er altid en balancegang, men det handler om, at du både ændrer staldforhold, fodrings- og management rutiner, så du kan minimere de timer, hvor hesten går på en fold med mulighed for at gå og æde jord."

KVALITETSFODER
til morgendagens stjerner!

KATLA
VI TROR PÅ KVALITET

Udstyr til dig og din islandske hest
www.katlaudstyr.dk
Hovedgaden 16 | 2690 Karlslunde

HYLDAHL.com

- salg og service i hele Danmark -

Prestige[®]
ITALIA

The best shoe for your horse
www.ollov.com

LOPPEFRØSKALLER

- ALMINDELIGE
- I PILLER
- COATEDE

Kilopris fra **80,-**

- Hurtig levering
- Fragtfrit ved 499,-
- Gratis vareprøver

SE FLERE PRODUKTER OG GODE TILBUD I SHOPPEN
WWW.DAMINOSHOP.COM

ADVOKATFIRMAET
PERNILLE SKINNERUP

JURA OM HESTE

pernilleskinnerup.dk / pernille@skinnerup.dk / 29 16 48 83

Tak
for denne gang fra
TÖLT-redaktionen

Vi fortsætter med godt hestestof
og annoncer online.

**FØLG MED
ONLINE**

 Følg med på islandshest.dk

TØLTHESTER
Improves your riding

 www.toelthester.dk

Cecilie og Pøker fra Højgaarden

MUSKELOPBYGNING, PRÆSTATION OG FINISH!

MANGLER DIN ISLÆNDER DET SIDSTE BOOST?

AVEVE Muscle Boost er et pelleteret tilskudsfoder baseret på risklid der har mange unikke egenskaber!

AVEVE Muscle Boost er udviklet til heste der har behov for ekstra støtte til muskelopbygning og vedligeholdelse af vægt eller endda vægtøgning, og så egner det sig perfekt til heste der mangler den sidste finish frem mod show eller kåring. **AVEVE Muscle Boost** optimerer overlinjen i kombination med korrekt træning, og giver desuden en blank og strålende pels.

For heste der skal præstere kan et tilskud af **AVEVE Muscle Boost** optimere hestens ydeevne og restitutionstid.

- Ideel som finish op til kåring eller show
- Ideel til heste der har svært ved at holde huld
- Understøtter muskelopbygning og restitution
- Lavt indhold af stivelse, kun 4,3%
- Højt fedt- og proteinindhold

Vejl. udsalg kr. 279,-

